

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- «ΕΚΕΝΩΣΕΝ ΕΑΥΤΟΝ» (Γ.Β.Μ.) 305
- Η ΕΦΗΒΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ (Γεωργ. Δ. Μαραγκού) 307
- ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
(Αθηνᾶς Α. Καραμπέτσου) 314
- Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ (Jennifer Jonas)
Μετάφραση: Αντ. Χ. Γιαμβριά - Μιχ. Θ. Μηλίγκου 316
- «Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ» - ΠΩΛ ΚΛΩΝΤΕΛ
(Σπ. Β. Παπασπυροπούλου) 319
- «ΕΔΕΙΞΕΝ ΑΣΤΗΡ» (Ποίημα Φίλ. Καπάσογλου) 321
- Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΦΙΛΟΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ (Θεοδ. Ι. Ψαριώτη) 322
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΕΟΡΤΙΑ (Πανοσμίτη) 324
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τῆς Χ.Ε.Ε.) 325
- ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Σ.Β.Π.) 327
- ΑΓΓΕΛΟΙ ΜΕΤΑ... ΑΛΙΕΩΝ ΔΟΞΟΛΟΓΟΥΣΙ
(Διήγημα Πρωτοπρεσβυτέρου π. Ίγν. Ι. Παπασπηλιοπούλου) 329
- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΞΗΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 1998 335

ΕΤΟΣ 61οv

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1998

ΑΡΙΘ. 596

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Μὲ τὴν λήξη τοῦ 1998 ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὸ 1999.

Παρὰ τὴν μεγάλη αὐξηση τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ἀπεφασίσθη ἡ συνδρομὴ τῶν «Ἀκτίνων», διὰ τὸ 1999 νὰ παραμείνῃ ἡ ἰδία, ἥτοι δρχ. 2000.

Παράκληση διὰ τὴν ἐγκαιρὴ καταβολὴ τῆς συνδρομῆς, ὥστε νὰ συνεχίζεται τακτικὰ καὶ ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1999

Ἑσωτερικοῦ: Δρχ. 2000 • Κύπρου: £ 8 • Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 20

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἡμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἠμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελολонтὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 61ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1998

Άριθ. 596

«ΕΚΕΝΩΣΕΝ ΕΑΥΤΟΝ»

Ὁ μικρὸς ἄνθρωπος κομπάζει καὶ ἐπαίρεται. Ὑψώνεται στὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν του, γιὰ νὰ δείξη ὅτι ξεχωρίζει ἀπ' τοὺς ἄλλους, ὅτι εἶναι πάνω ἀπὸ τὰ συνηθισμένα μέτρα. Καὶ ὅσο πιὸ ἀσημαντος σὲ ἀρετὴ καὶ μικρὸς στὴν ψυχὴ εἶναι, τόσο καὶ πιὸ πολὺ φουσκώνει. Νομίζει πῶς μετὶ τῆς γνώσεως του, τὴν οἰκονομικὴ του ἐπιφάνεια, τῆς τεχνολογικῆς κατακτήσεως του, γίνεται αὐτάρκης, παίρνει ὕψος.

Ὁ μικρὸς ἄνθρωπος ὑψώνεται. Ὁ ὕψιστος Θεὸς ταπεινώνεται. Καὶ ταπεινώνεται τόσο, ὥστε νὰ μὴ μπορῆ νὰ τὸ συλλάβῃ ἢ ἀνθρώπινη σκέψη. Πολλὰ θὰ μπορούσε νὰ φαντασθῆ κανεὶς. Ὅτι ὁμοίως ὁ Θεὸς θὰ γινόταν ἄνθρωπος καὶ θὰ ἐρχόταν ἀνάμεσά μας ὡς ἀδύνατο βρέφος καὶ θὰ γεννιόταν σὲ μιὰ φτωχικὴ φάτνη, αὐτὸ ὅπως ὅποτε ξεπερνᾷ καὶ τὴν πιὸ τολμηρὴ φαντασία. *«Εὐκολότερα τὴν ἠλιο νὰ μαζεύῃ τῆς ἀκτίνες του καὶ νὰ κατεβαίνει στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, παρὰ τὸν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, τὸν Σωτῆρα Χριστό, νὰ γίνεαι ἄνθρωπος καὶ νὰ ἐρχεαι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους»*, παρατηρεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Καὶ ὁμοίως τὰ ἀσύλληπτα καὶ ἀδύνατα γιὰ τὸν ἄνθρωπο γίνονται δυνατὰ γιὰ τὸν Θεό. *«Τὴν ἀφραστον αὐτοῦ τῆς θεότητος δόξαν τῆ βραχύτητι ἡμῶν συγκατεσμίκρυνεν»* τονίζει ὁ

ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης. Χωρὶς νὰ ἀποβάλλῃ τὸ εἶναι Θεός, ἐσμίκρυνε καὶ ἐταπεινώσε τὸ ἀταπεινώτο Του ὕψος, γιὰ νὰ τὸ φέρῃ στὰ μέτρα μας.

Πῶς, ἀλήθεια, νὰ συλλάβῃ ἢ σκέψῃ τὸ μυστήριο τῆς θεϊκῆς ἐνανθρωπήσεως; Δὲν ἔχει νὰ θαυμάσῃ καὶ νὰ ἐκστασιασθῆ μπροστὰ σ' ἓνα ἐντυπωσιακὸ γεγονός. Ἐχει νὰ συγκλονισθῆ ἀπὸ ἓνα φαινομενικὰ μικρὸ γεγονός, πού κρύβει ὁμοίως ἀσύλληπτο ὕψος, ἀπερίγραπτο μεγαλεῖο. Δὲν ἔχει μπροστὰ τῆς τὸν Θεὸ νὰ μεγαλουργῆ, νὰ θαυματουργῆ καὶ νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν παντοδυναμίαν Του. Ἐχει τὸν Θεὸ νὰ ταπεινώνεται καὶ νὰ δειχνῆ ἀδυναμία.

Τὸ πιὸ μεγάλο γεγονός τῆς Ἱστορίας ἀναγγέλλεται ὅταν τὸ πιὸ ἀπλὸ καὶ ταπεινὸ. Ὁ ἄγγελος εὐαγγελίζεται στοὺς ποιμένες τὴν πιὸ μεγάλην χαρὰ γιὰ ὅλο τὸ λαό, *«ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ»* (Λουκ. 6' 11) καὶ τοὺς παραπέμπει σ' ἓνα βρέφος μέσα σὲ μιὰ φτωχικὴ φάτνη. *«Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσεται βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ»* (6' 12). Τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἓνα ἀδύνατο βρέφος στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του, μέσα στὴ φτωχικὴ φάτνη, μετὶ τὸν παντοδύναμο Θεὸ πού δημιούργησε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ καὶ κυβερνάει τὸ σύμπαν; Ἡ ἐγωιστικὴ σκέψη σκανδαλίζεται καὶ ἀπιστεῖ, ἢ καθαρὴ καὶ

ταπεινή καρδιά γονατίζει εύλαβικά μπροστά σὲ μιὰ τέτοια ἄκρα ταπεινώση.

***

Ὅταν περιμένεις ἕνα Μεσσία, περιμένεις ἕνα πανίσχυρο ἡγέτη. Θέλεις νὰ δῆς τὰ διακριτικά τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δυνάμεώς του. Περιμένεις κάποια μεγαλοπρέπεια. Γιατὶ ὄχι κάποιο ἐντυπωσιασμό. Δὲν περιμένεις ἕνα βρέφος ἀδύνατο σὲ μιὰ φτωχικὴ φάτνη. Ἔτσι σκέπτεται ἡ περιορισμένη ἀνθρώπινη λογικὴ. Ἔτσι δὲν ἐνεργεῖ ὁ οὐρανός. Ἔτσι δὲν σκέπτονται οἱ ἀληθινὰ μεγάλες ψυχές, οἱ ταπεινές. Οἱ ποιμένες, ὅπως καὶ οἱ μάγοι, δοξάζουν τὸν Θεό, γονατίζουν καὶ προσκυνοῦν τὸ μυστήριό τῆς ταπεινώσεως.

Οἱ τρόποι ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς τρόπους ποὺ ἐνεργοῦν οἱ ἄνθρωποι. «Ὁ ταπεινὸν ἑαυτὸν ὑψώθησεται» μᾶς λέει ὁ Θεὸς καὶ μᾶς τὸ δείχνει μὲ τὸ παράδειγμά Του. «Ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ὑψώθησεται» φωνάζει ὁ ἄνθρωπος καὶ ξεπέφτει στὴν ἄβυσσο τῆς πιὸ τραγικῆς συμφορᾶς. Ὁ Θεὸς κάνει τὴν πιὸ μεγάλη χειρονομία ἀγάπης καὶ προσφορᾶς στὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸν πιὸ ἀπλό, ἀθόρυβο καὶ ταπεινὸ τρόπο. Θυσία δὲν εἶναι μόνο ἡ σταύρωση. Εἶναι καὶ ἡ «κένωσις» τῆς σαρκώσεως, ὅταν ὁ Θεὸς παίρνῃ «δούλου μορφὴν». Στὴν γέννηση προσφέρει τὴ ζωὴ Του μὲ τὴν μορφὴ, τὴν τόσο ταπεινὴ, ἐνὸς ἀδύνατου βρέφους. Ἐνα νεογέννητο ποὺ κρύβει μέσα του ὅλο τὸν πλοῦτο τῆς θεότητος. Πραγματικὰ μονάχα ὁ Θεὸς μπορούσε νὰ συλλάβῃ ἕνα τέτοιο θαυμαστὸ γεγονός τόσης ταπεινώσεως. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς Βηθλεέμ, τὸ μυστικὸ τῆς ἀγάπης.

Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀγάπη. Θυσία χωρὶς ὄρους καὶ χωρὶς ὄρια. Ἡ ἀγάπη δὲν ξέρει περιορισμούς. Προχωρεῖ ἀπὸ ταπεινώση σὲ ταπεινώση. Ταπεινώνεται γιὰ νὰ ὑψώσῃ. Θυσία-

ζεται γιὰ νὰ σώσῃ. Ὅ,τι πιὸ ὠραῖο, πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ ἱερὸ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ὁ κόσμος, αὐτὸ στηρίζεται μονάχα στὴν ταπεινώση. Καὶ ἡ ταπεινώση εἶναι μιὰ μορφή, ἡ πιὸ δυνατὴ, ἀγάπης. Δὲν ὑπάρχει ἀγάπη χωρὶς ταπεινώση. Ἄν δὲν εἶσαι ταπεινὸς δὲν μπορεῖς νὰ ἀγαπήσῃς. Ὁ ἐγωιστὴς δὲν ἀγαπᾷ παρὰ μονάχα τὸν ἑαυτὸ του. Μονάχα ὁποῖος ξέρει νὰ ταπεινώνεται ἐκεῖνος ξέρει καὶ νὰ ἀγαπᾷ ἀληθινά.

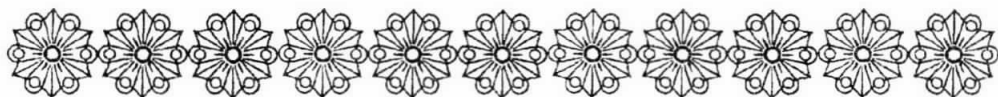
***

Αὐτὸ τὸ παράδειγμα μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς μὲ τὴ σάρκωσή Του. Παράδειγμα ὑψιστῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἀγάπης. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος...» (Φιλίπ. β' 6-7). Καὶ εἶναι σὰν νὰ μᾶς λέῃ: Ἄν ἐγὼ ἔγινα παιδί μπροστὰ σας, γιατί ἐσεῖς διστάζετε νὰ γίνετε παιδιὰ μπροστὰ μου; Καὶ ὅμως ἂν δὲν γίνετε σὰν τὰ παιδιὰ, δὲν μπορεῖτε νὰ μπῆτε στὴ βασιλεία μου, δὲν χωρᾶτε στὴ φάτνη μου.

Αὐτὸ τὸ μήνυμα μᾶς ὑπογραμμίζει τόσο δυνατὰ ἡ φάτνη τῆς Βηθλεέμ. Καὶ τὸ μήνυμα αὐτὸ τὸ βροντοφώνησε ὁ Κύριος μὲ τὸ παράδειγμά Του, ὡς βρέφος, προτοῦ μᾶς τὸ πῆ μὲ τὰ θεϊκά Του εἶλη. Καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει καθημερινά, πῶς δὲν ὑπάρχει θέση κοντὰ Του παρὰ μονάχα γιὰ μικρὰ παιδιὰ, γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἄδολη παιδικὴ καρδιά. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη τὰ Χριστούγεννα εἶναι πράγματι ἡ γιορτὴ τῶν παιδιῶν, τῶν ταπεινῶν, τῶν ἀπλῶν. Ἄν ὁ ἐγωισμὸς ποὺ διχάζει ἔχῃ γιὰ σύμβολό του τὸν βαβελικὸ πύργο, ἡ ταπεινώση ποὺ πλησιάζει τοὺς ἀνθρώπους ἔχει γιὰ σύμβολό της τὴ Βηθλεέμ, τὸ «ἐσπαργανωμένον βρέφος».

Γ.Β.Μ.

Η ΕΦΗΒΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Η Έφηβεία θεωρείται η ευτυχέστερη περίοδος της ζωής του ανθρώπου. Είναι, βασικά, η περίοδος μεταξύ του 11ου και 18ου έτους της ηλικίας που χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση των δευτερογενών γνωρισμάτων του φύλου, την ταχεία σωματική ανάπτυξη και την ψυχολογική ωρίμανση και προσαρμογή στις απαιτήσεις της ζωής. Οι ευρείες κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές των τελευταίων 20-30 χρόνων ουσιαστικά επηρέασαν και την πορεία του/της εφήβου διά μέσου των εφηβικών χρόνων, τις συνθήκες διαβίωσης και την όλη προετοιμασία των νέων ανθρώπων για την ενήλικη ζωή. Η μείωση της νοσηρότητας και της θνησιμότητας στην πρώτη δεκαετία της ζωής, όφειλόμενη κυρίως στην προληπτική ιατρική (έμβολιασμοί, βελτίωση της διατροφής, προγεννητική αγωγή), αλλά και στην έγκαιρο και αποτελεσματική αντιμετώπιση των λοιμώξεων της βρεφικής και παιδικής ηλικίας, είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των νέων ανθρώπων στη δεύτερη δεκαετία της ζωής και το όλο ποσοστό των εφήβων στο γενικό πληθυσμό.

Οι Στατιστικές:

Σήμερα 30% του πληθυσμού της γης είναι νέοι άνθρωποι ηλικίας μικρότερης των 25 χρόνων και το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων ανθρώπων διαβιώνει στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η μετακίνηση πληθυσμού από την έπαρξια στις πόλεις συνοδεύεται από αύξηση της εγκληματικότητας, της ανεργίας, της χρήσης οίνοπνευματωδών και φαρμάκων, της προγαμιαίας έναρξης των σεξουαλικών σχέσεων σε νεαρώτατη ηλικία,

ή όποια και συνοδεύεται από την αύξηση των σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων, της συχνότητας της έγκυμοσύνης και της τεκνογονίας από ανύπανδρους γονείς στην εφηβεία. Σημαντικές είναι οι ρωγμές στον ιστό και τη δομή της οικογένειας. Ο αριθμός των διαζυγίων έχει αυξηθεί σημαντικά και στον ελληνικό χώρο, ή ανάγκη για τη μητέρα να ζητήσει εργασία έξω από το σπίτι διαχέει τις ευθύνες της σε τρίτους και είναι εμφανής η αποδυνάμωση των δεσμών, των παραδόσεων και της οικογενειακής συνοχής. Τα άτυχήματα είναι σήμερα η πρώτη αιτία απώλειας ζωής στους νέους και ευθύνονται για το 46-51% των θανάτων μεταξύ του 10-24 έτους της ηλικίας. Ακολουθούν η αυτοκτονία και η βία. Τα πλείστα των άτυχημάτων οφείλονται στη χρήση οίνοπνευματωδών και η πρόληψή τους είναι δυνατή με την ανάλογη και έγκαιρη ενημέρωση και συμβουλευτική αγωγή. Η αυτοκτονία είναι η δεύτερη αιτία απώλειας ζωής στην περίοδο της εφηβείας και παρουσιάζει αύξηση σε όλες τις χώρες. Στην Ελλάδα το ποσοστό που αναφέρεται είναι 3-5 περιστατικά (θανατηφόρα) αυτοχειρίας ανά 100.000 πληθυσμό σε κορίτσια και αγόρια αντίστοιχα. Το 1994, 1.032 νέοι ηλικίας 16-19 αποπειράθηκαν να αυτοκτονήσουν. Τα αίτια της αυτοχειρίας είναι ανεργία, διαζύγιο των γονέων, εργασία των μητέρων έξω από το σπίτι, κακοποίηση, χρήση φαρμακευτικών ουσιών, ή μη συμμετοχή στη ζωή της Εκκλησίας, μεταξύ άλλων. Οι στρατηγικές για την πρόληψη της αυτοκτονίας περιλαμβάνουν την ανάγκη να μελετηθούν τα αίτια που συνιστούν το υπόστρωμα του προ-

βλήματος στη Χώρα μας, να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες για τους νέους που έχουν τάση ή ιδέες αυτοκτονίας (πχ. νέοι καταθλιπτικοί), αποτελεσματική ενημέρωση των γονέων και άλλων κοινωνικών παραγόντων και την παροχή ειδικών υπηρεσιών στους έφηβους υψηλού κινδύνου (αναμορφωτήρια, στρατός, χρήστες φαρμάκων, χρόνια νόσος, οικογενειακό ιστορικό αυτοκτονίας).

Στην Ελλάδα οι έφηβοι αντιπροσωπεύουν το 15% του πληθυσμού, ένα σημαντικό, βιολογικά και έθνικά, τμήμα του όλου δυναμικού της χώρας, του οποίου οι ιδιαιτερότητες και προβληματισμοί δεν είναι άσχετοι με εκείνους των άλλων χωρών, άμεσο αποτέλεσμα του εκμηδενισμού των αποστάσεων, των Μέσων Μαζικής Ένημέρωσης και των γεωπολιτικών ανακατατάξεων στον πλανήτη γενικότερα.

Η έναρξη της Έφηβείας:

Την έναρξη της έφηβείας σηματοδοτεί η έκκριση της έκλυτικής ορμόνης των γοναδοτροπινών (gonadotropine releasing hormone - GRH), από τον υποθάλαμο. Το φαινόμενο είναι συνέπεια εντολής, ή οποια εκπορεύεται από περιοχές του κεντρικού νευρικού συστήματος, άνωθεν του υποθαλάμου, στον ιπλόκαμπο και στο φλοιό του έγκεφάλου. Ακολουθεί η έκκριση των γοναδοτρόπων ορμονών, ωοθυλακιοτρόπου (Follicle Stimulating Hormone) και ωχρινοτρόπου (Luteinizing Hormone), από την υπόφυση και η πρώτη ένδειξη των βιοχημικών και κλινικών αλλαγών της έφηβείας. Γοναδοτρόποι ορμόνες, επίσης, οιστρογόνα (ορμόνη του θήλεως) και τεστοστερόνη (ορμόνη του αρρενος) εκκρίνονται και είναι μετρητές σε μικρές ποσότητες από την 6η εβδομάδα της εμβρυϊκής ζωής. Η έκκριση των ορμονών αυτών της έφηβείας στο θρέφος αναστέλλεται 6-24 μήνες μετά τη γέννησή του και ο άξονας-μηχανισμός έκκρισης δεν επαναδραστηριοποιείται παρά δέκα και πλέον χρόνια αργότερα στην περίοδο της έφηβείας. Η επίδραση των γονα-

δοτρόπων ορμονών στις ώοθηκες και στους όρχεις προάγει την ώριμανση των ώοθηλακίων και των σπερματοκυττάρων, την έκκριση των οιστρογόνων και ανδρογόνων από τις ώοθηκες και τους όρχεις αντίστοιχα, την ταχεία ανάπτυξη του σκελετού και των μυών, την εμφάνιση των δευτερογενών γνωρισμάτων του φύλου (τρίχωμα, άκμή, κατανομή λίπους), της έμμηνου ρύσεως και της σπερμογονίας. Βιολογικά και κλινικά διακρίνουμε πέντε στάδια της έφηβείας, το πρώτο που το χαρακτηρίζει έλαφρά διόγκωση του μαστού ή των όρχεων έως και το πέμπτο που η βιολογική ανάπτυξη, ανατομικά και λειτουργικά, είναι πλήρης.

Οί βιοψυχολογικές επιδιώξεις στην έφηβεία:

Η όλη ψυχοκοινωνική διαδικασία και ανάπτυξη των έφηβων διέρχεται από διαδοχικά στάδια προσαρμογής στην εικόνα του σώματος (σεξουαλική ταυτότητα), της προσπάθειας να ανεξαρτητοποιηθούν από τους γονείς, και της ανάπτυξης του κοινωνικού τους ρόλου, που αναφέρεται κυρίως, στην προσαρμογή τους στις απαιτήσεις της ζωής (σχολείο, εργασία), άμεσες ή μελλοντικές. Η έφηβεία είναι περίοδος ζωής που αναπτύσσεται ο αφηρημένος λογισμός, έδραιούνται οι ήθικες αξίες, εμπλουτίζεται ο λόγος του/της έφηβου και προγραμματίζονται οι δρόμοι της ζωής.

Έφηβοι και συμπεριφορές υψηλού κινδύνου:

Η παθολογία και έπιπλοκές των συμπεριφορών υψηλού κινδύνου στην έφηβεία, σοβαρότατα επηρεάζουν την υγεία, όχι μόνο στην έφηβεία, αλλά και στην ενήλικη ζωή. Συνήθειες, έξεις και τρόποι ζωής στα έφηβικά χρόνια χαρακτηρίζουν και την ποιότητά της στα μετέπειτα, και διαγράφουν, με αρκετή προσέγγιση και πιστότητα, το ψυχολογικό και σωματικό υπόστρωμα του ενήλικου. Πολλές συνήθειες των ενήλικων αρχίζουν και γίνονται βιώματα στη διάρ-

κεια τής εφηβείας. Η πρόληψη, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να αρχίσει εγκαίρως στα εφηβικά χρόνια, συνήθως από το δέκατο ή ακόμα τον ένατο χρόνο τής ζωής, με την ένδεικνύομενη (προσδοκώμενη) συμβουλευτική αγωγή. Είναι γνωστό, ότι οι έφηβοι αρέσκονται στον πειραματισμό. Δεν διστάζουν να δοκιμάσουν, διακινδυνεύουν και εύκολα γίνονται μέλη του συρμού. Αισθάνονται απρόμητοι. Στερούνται σύνθετης, άφρημένης σκέψης, μέχρι και το τελευταίο στάδιο τής εφηβείας και αδυνατούν να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις άμεσες και τις μελλοντικές, των πράξεών τους. Συχνά, μιιά δεδομένη συμπεριφορά ύψηλου κινδύνου (χρήση οίνοπνευματωδών π.χ.) είναι απόρροια και υποκρύπτει μιιά δυσκολία, που αντιμετωπίζει ό νέος στην προσπάθεια προσαρμογής του στις απαιτήσεις του κοινωνικού του περιγυρου, με την οίκογένεια, τους φίλους, τó σχολείο ή άλλου.

Ένας άριθμός παραγόντων, ούσιαστικά, έπηρεάζει τους νέους και δημιουργεί τó υπόστρωμα συμπεριφορών που θεωρούνται χαρακτηριστικές τής εφηβικής περιόδου. Οί παράγοντες αυτοί είναι ό τρόπος ζωής τών γονέων και τών άλλων μελών τής οίκογένειας, τών συνομηλίκων, τά Μέσα Μαζικής Ένημέρωσης και ή διαφήμιση.

Νέοι που ανήκουν σε οίκογένειες άρμονικού βίου, έχουν έμπιστοσύνη στον έαυτό τους, έχουν τάξει ύψηλους σκοπούς στη ζωή τους, εκκλησιάζονται συχνά, σέβονται τις παραδόσεις, αυτοί οί νέοι έμφανίζουν σημαντικά μειωμένη συχνότητα συμπεριφορών ύψηλου κινδύνου και τις επιπτώσεις από αυτές.

Οίνοπνευματώδη:

Η χρήση τών οίνοπνευματωδών είναι έξαιρετικά διαδεδομένη ακόμα και στον έλληνικό χώρο. Οί έφηβοι αρχίζουν να καταναλίσκουν οίνοπνευματώδη στην ηλικία τών 12 χρόνων και τó ποσοστό χρήσης, στον έφηβικό πληθυσμό, είναι 90% στην ηλικία τών 18 χρόνων. Τó οίνόπνευμα καταστέλλει τó

κεντρικό νευρικό σύστημα. Συγκεντρώσεις στο πλάσμα οίνοπνεύματος 0.05% γρ. και άνω είναι ένδεικτικές τοξίκωσης. Τά οίνοπνευματώδη ευθύνονται για τó μεγαλύτερο ποσοστό τροχαίων άτυχημάτων, που είναι και ή πλέον συχνή αίτια απώλειας ζωής στη δεύτερη δεκαετία τής ζωής. Πρόσθετα, ή χρήση οίνοπνευματωδών προάγει τή χρήση άλλων ούσιών, όπως καπνού και φαρμάκων.

Καπνός:

Τó ποσοστό τών εφήβων που καπνίζουν άνέρχεται στο 40-60% τών νέων ηλικίας 12-18 χρόνων. Έιδιαίτερη αύξηση τής χρήσης καπνού παρατηρείται, τελευταία, μεταξύ τών θηλέων εφήβων. Ούσιαστική είναι ή προσπάθεια μείωσης του καπνίσματος, ή όποία έχει αναπτυχθεί στις ανέπτυγμένες χώρες και τά ευνοϊκά αποτελέσματα στην κατεύθυνση αυτή. Αντίθετα, ή χρήση καπνού αυξάνεται στις ανέπτυσόμενες χώρες με πρώτη τήν Κίνα. Στην Έλλάδα τó μήνυμα για τούς κινδύνους του καπνίσματος δεν έχει ακόμα γίνει άντιληπτό. Ό ευρύτερος πληθυσμός παραμένει άπροστατευτος έναντι του παθητικού καπνίσματος, ακόμα και σε χώρους ειδιαίτερα άπαγορευτικούς για κάπνισμα, όπως είναι οί χώροι άναμονής, και όχι μόνο, τών Νοσηλευτικών Έδρουμάτων. Η συχνότητα του καπνίσματος αυξάνεται 300% και πλέον μεταξύ τής ηλικίας τών 12-14 έτών, ή όποία είναι και ή περίοδος όπου πρέπει να αρχίσει ή άντικαπνιστική ένημέρωση και αγωγή για τήν πρόληψη τής καπνιστικής συμπεριφοράς. Τους εφήβους δεν τούς άπασχολούν οί έπιπλοκές του καπνίσματος (καρδιοπάθειες, άγγειοπάθειες, καρκίνος του πνεύμονος) 20-30 χρόνια άργότερα. Αντίθετα, στην προσπάθεια για τήν πρόληψη ή τή διακοπή του καπνίσματος, είναι σημαντικό να τονισθούν σ' αυτούς οί άμεσες άνεπιθύμητες επιπτώσεις, όπως είναι τó κιτρίνισμα τών οδόντων, ή όσμη του τσιγάρου, ή αύξημένη ευαισθησία στα κρυολογήματα, ή μείωση τής άντοχής για τά άθλήματα, μεταξύ άλλων. Στην

πράξη, υπάρχουν δύο ή τρία έντατικά προγράμματα διακοπής του καπνίσματος. Διαρκούν 2-5 χρόνια και αναφέρουν ικανοποιητικά αποτελέσματα, ιδιαίτερα αν συνδυασθούν με ανάλογα προγράμματα συντήρησης.

Φάρμακα:

Η μαριχουάνα, ινδική κάνναβις (χασίσι), είναι το πλέον συχνό σε χρήση φάρμακο του συρμού, μετά τα οινόπνευματώδη και τον καπνό. Ακολουθούν σε συχνότητα τα διεγερτικά (άμφεταμίνες), ή κοκαΐνη, τα ναρκωτικά (ήρωϊνη) και τα καταπραϊντικά.

Τα τελευταία 10-15 χρόνια ή χρήση των ναρκωτικών έχει μειωθεί, σημαντικά, ενώ έχει διπλασιασθεί ή χρήση της κοκαΐνης. Σύμφωνα με το Έθνικό Κέντρο Κοινωνικών Έρευνών, 9% των μαθητών και 5% των μαθητριών της ηλικίας 13-15 χρόνων κάνουν χρήση φαρμακευτικών ουσιών. Η μύηση στη χρήση φαρμακευτικών ουσιών γίνεται από τους συνομήλικους και την όλη επίδραση του κοινωνικού περιγύρου και όπωσδήποτε προάγεται από την διαθεσιμότητα της φαρμακευτικής ουσίας και της δυνατότητας του νέου να την προμηθευθεί. Η χρήση μαριχουάνας, ιδιαίτερα, σε συνδυασμό ή όχι με τα οινόπνευματώδη και τον καπνό, είναι πύλη εισόδου και μύησης στη χρήση άλλων σκληροτέρων φαρμάκων.

Οι επιδράσεις στην υγεία, από την παράνομη χρήση φαρμάκων του δρόμου, είναι ποικίλες. Γενικότερα, οι ψυχοκοινωνικές δυσλειτουργίες και οι οργανικές διαταραχές, που συνοδεύουν τη χρήση φαρμακευτικών ουσιών, είναι έντονότερες και σοβαρότερες στα νεώτερα άτομα και εκείνα της προχωρημένης εφηβείας. Το αίσθημα χαλάρωσης και ευφορίας (σωματικής, όπτικής και ακουστικής) το οποίο επιδιώκεται με τη χρήση της φαρμακευτικής ουσίας γρήγορα το διαδέχεται δυσφορία, κατάθλιψη, έθισμος και το στερεητικό σύνδρομο, αν το φάρμακο διακοπεί ταχέως. Σοβαρότατες είναι οι επιδράσεις στη μνήμη και στον συ-

νειρισμό της σκέψης, στους χρήστες μαριχουάνας. Η χρήση κοκαΐνης συνοδεύεται από έγχεφαλικά επεισόδια, αναπνευστική άναστολή και θανατηφόρες καρδιακές αρρυθμίες. Υπερδοσολογία όπιούχων ναρκωτικών (ήρωϊνη) συνοδεύεται από καρδιοαναπνευστική άναστολή και συχνά από θάνατο. Στην Ελλάδα, το 1997 οί θάνατοι νέων ανθρώπων, ηλικίας μικρότερης των 30 ετών, από ήρωϊνη παρουσίασαν μία αύξηση του 20%, σε σύγκριση με το 1996, συνολικά 180 ατόμων. Η συχνότητα των σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων, συμπεριλαμβανομένων της ήπατίτιδος Β και του AIDS, είναι ιδιαίτερα αύξημένη στους χρήστες φαρμάκων, όπως είναι, επίσης, ή έγκυμοσύνη στα έφηβικά χρόνια και συγγενείς και περιγεννητικές άνωμαλίες στο έμβρυο. Προϋποθέσεις για μία άποτελεσματική προληπτική άντιμετώπιση είναι ή γνώση των αίτιων και εκείνων των παραγόντων που προδιαθέτουν και εκθέτουν τον/τήν έφηβο σε συμπεριφορές ύψηλου κινδύνου, και ή ύπαρξη αύξημένης ευαισθησίας, για έγκαιρη διάγνωση των πρώτων συμπτωμάτων της χρήσης φαρμακευτικών ουσιών. Τέτοια συμπτώματα είναι ή άλλαγή συμπεριφοράς, προβλήματα στο σχολείο, τροχαίες και άλλες παραβάσεις.

Για τους χρήστες όπιούχων ναρκωτικών υπάρχουν θεραπευτικά προγράμματα μακράς διάρκειας 12-18 μηνών. Τα προγράμματα αυτά, θεραπείας-άποτοξίνωσης, στηρίζονται στην άπόλυτη άποχή από το φάρμακο και την τροποποίηση της συμπεριφοράς του χρήστη. Η έμφαση συγκεντρύεται στην ιδιαιτερότητα του ατόμου και ή προσπάθεια σκολπει στην έπιστράτευση των πνευματικών και διανοητικών ικανοτήτων του νέου για την άντιμετώπιση του προβλήματος.

Έναλλακτικό θεραπευτικό πρόγραμμα είναι ή χορήγηση μεθαδόνης. Η μεθαδόνη είναι συνθετικό όπιούχο παράγωγο, το όποιο χορηγείται από το στόμα, σαν ύποκατάστατο ισχυροτέρων ναρκωτικών στην προσπάθεια άποτοξίνωσης του χρήστη. Το

φαρμακευτικό αποτέλεσμα της μεθαδόνης διαρκεί περισσότερο, είναι μικρότερης έντασης και παρέχει, με παράλληλη ψυχολογική υποστήριξη, χρόνο και άνεση στον χρήστη να αντιμετωπίσει το πρόβλημά του.

Σεξουαλικές σχέσεις, σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, έγκυμοσύνη:

Τόν χρόνο έναρξης έξωγαμιαίων σχέσεων σε νεαρά, εφηβική ηλικία, προσδιορίζουν ή κοινωνική αντίληψη, οι άρχες και οι παραδόσεις μάλλον ενός λαού, παρά οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες. Στην ηλικία των 18 χρόνων, 17% και 95% των νέων δηλώνουν έξωγαμιαίες σεξουαλικές σχέσεις, με ένα ή πολλούς συντρόφους, στην Ταϊβάνια και στις Σκανδιναβικές χώρες, αντίστοιχα. Έξωγαμιαίες σεξουαλικές σχέσεις συνοδεύονται από αυξημένη συχνότητα σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων, αυξημένη συχνότητα καρκίνου του τραχήλου της μήτρας, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις πολλαπλών συντρόφων και έγκυμοσύνη. Το ποσοστό της έγκυμοσύνης στην εφηβεία ανέρχεται στο 10% του εφηβικού πληθυσμού. 20% και 50% των έξωγαμιαίων συλλήψεων στην εφηβεία συμβαίνουν εντός του πρώτου και του έκτου μηνός από την έναρξη των σεξουαλικών σχέσεων, αντίστοιχα. Οι επιπλοκές της έγκυμοσύνης στην εφηβεία είναι σοβαρότατες και συνδέονται, κυρίως, με την έλλιπη προγεννητική ιατρική φροντίδα της νέας. Τεχνητή διακοπή της κύησης (άμβλωση), πρόωρος τοκετός (50-60% των περιπτώσεων) και σημαντική ψυχολογική επιβάρυνση της εφήβου χαρακτηρίζουν την όλη πορεία της εφηβικής έγκυμοσύνης. Η ενημέρωση αναφορικά με το γενετήσιο πρόβλημα και η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, γενικότερα, πρέπει να αρχίσει σε νεαρή ηλικία και όπωσδήποτε πριν ή και στα πρώτα χρόνια της εφηβείας. Η ενημέρωση πρέπει να είναι υπεύθυνος. Πρώτη προσέγγιση στο θέμα μπορεί να γίνει από τον ιατρό, γνώριμο στον νέο ή στη νέα, που έχει την άνεση, τη γνώση και το χρόνο να

συζητήσει το θέμα, με τρόπο αντιληπτό για τους νέους ανθρώπους. Για όσους έχουν ήδη αρχίσει να έχουν σεξουαλικές σχέσεις θα τοιςυθουν τα προβλήματα και οι επιπτώσεις των έξωγαμιαίων σεξουαλικών σχέσεων.

Έγκατάλειψη του σπιτιού:

Τα αίτια της εγκατάλειψης του σπιτιού από τον έφηβο και της «έξαφάνισής του/της» είναι η κακοποίηση (συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής), σωματική ή ψυχολογική, από τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας ή και η άμεση απαίτηση από την οικογένεια να εγκαταλήψει το σπίτι. 30% των εφήβων που εγκαταλείπουν το σπίτι τους δεν ξαναγυρίζουν στην οικογενειακή έστια. Το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς, για να επιβιώσουν, επιδίδονται σε έγκληματικές πράξεις, στην πορνεία, χρήση ή εμπόριο απαγορευμένων ουσιών. Η ομάδα αυτή των εφήβων παρουσιάζει υψηλό ποσοστό σεξουαλικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων, έγκυμοσύνης και αυτοχειρίας.

Βία:

Περιστατικά βίας σε βάρος συνανθρώπων, καταστροφή ξένης περιουσίας και διαταραχή της δημόσιας τάξης από νέους, εφήβους, δεν είναι σπάνια, ακόμα και στην ελληνικό χώρο. Η βία είναι ένα σύνθετο φαινόμενο πολλαπλής αιτιολογίας, όπως είναι ή ανεργία, χρήση οίνοπνευματωδών και φαρμάκων, ρατσισμός. "Αν υπάρχουν όπλα ή βία είναι, δυναμικά, θανατηφόρα. Οι έφηβοι που εμπλέκονται στις βιαιοπραγίες αυτές ανήκουν σε ομάδες των οποίων οι δοξασίες αναιρούν εκείνες, που ή έλληνοχριστιανική οικογένεια προσδοκάται να εκφράζει, στερούνται κρίσης και της δυνατότητας να εκτιμήσουν τις συνέπειες των πράξεών τους και όπωσδήποτε θεωρούν τους έαυτούς τους εκτός του έλέγχου του Νόμου.

Χρόνιο νόσημα ή άναπηρία:

6% των εφήβων πάσχουν από χρόνια νόσο ή παρουσιάζουν κάποιο βαθμό άνα-

πηρίας. Η πλέον συχνή χρόνια πάθηση είναι τα όρθοπεδικά προβλήματα και ακολουθούν, σε συχνότητα, το βρογχικό άσθμα και τα προβλήματα όρασης και ακοής. Βασικό μέλημα των εφήβων αυτών είναι ή καλύτερη δυνατή απεξάρτηση από τους γονείς. Μέσα από τις αντιξοότητες, είναι αναγκαίο να βοηθηθεί ο έφηβος να αναπτύξει ισχυρή προσωπικότητα και την απαιτούμενη αυτοπεποίθηση για αυτοεξυπηρέτηση και πραγματοποίηση των προσδοκιών του στη ζωή.

Οι πρωτοβουλίες, όμως, είναι περιορισμένες και η εξάρτηση από τους γονείς είναι αναγκαία, τόσο για την καθημερινή αντιμετώπιση των προβλημάτων και επιπλοκών, που παρουσιάζει ή χρόνια πάθηση, αλλά και για μακροχρόνιο προγραμματισμό. Άνεξάρτητα, πάντως, από το πρόβλημα οι έφηβοι της ομάδος αυτής, στο μεγαλύτερο ποσοστό, επιτυγχάνουν να προσαρμοσθούν στις ιδιαίτερες απαιτήσεις και τις δυσκολίες της νόσου, δέχονται το πρόβλημα και, γενικώς, δεν παρουσιάζουν περισσότερα ψυχολογικά προβλήματα από εκείνα που παρατηρεί κανείς στους υγιείς συνομηλίκους τους. Πολλές φορές επικρατεί η άρνηση του προβλήματος ή το πρόβλημα λαμβάνει καθαρά διανοητικό χαρακτήρα, έρμηνεύεται από τον έφηβο μέσα από ένα πνευματικό πρίσμα, μία προσέγγιση που άμεσα ενισχύει τον έφηβο στην αντιμετώπισή του.

Ένα σοβαρό πρόβλημα είναι ή σεξουαλική κακοποίηση των εφήβων με πνευματική αναπηρία, περιπατητικών ή τροφίμων διαφόρων Ίδρυμάτων. Είναι αδύνατον να υπογραμμισθεί έπαρκώς ή ανάγκη για πλήρη ενημέρωση των ατόμων αυτών, εκείνων με δεκτικό διανοητικό επίπεδο στο σεξουαλικό ζήτημα και ή προστασία τους, σύμφωνα με τους ιατρικούς δεοντολογικούς κανόνες, από τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα και την έγκυμοσύνη. Οι έφηβοι με χρόνια πάθηση και αναπηρία έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν το χαρακτήρα της πάθησής τους, να εργασθούν, να παντρευτούν και να έχουν τέκνα, και να δύνανται

να αποφασίζουν για προβλήματα ζωής ή θανάτου.

Υποδομή της ιατρικής αντίληψης των εφήβων:

Η ιδιαιτερότητα της ιατρικής φροντίδας των εφήβων απαιτεί ενδιαφέρον για την παροχή υπηρεσιών στο τμήμα αυτό του πληθυσμού, την ανάλογη εκπαίδευση και γνώση και, ασφαλώς, σύγχρονη νοσοκομειακή υποδομή. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει εφηβική ιατρική με την έννοια και την πρακτική που υφίσταται και εξασκείται στις Δυτικές χώρες και τις ΗΠΑ. Το αντικείμενο της εφηβικής ιατρικής δεν διδάσκεται στις ιατρικές σχολές και δεν περιλαμβάνεται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των ειδικευόμενων ιατρών. Οι παιδίατροι παρακολουθούν το 30% των εφήβων. Οι γενικοί ιατροί και οι παθολόγοι παρακολουθούν τους ύπολοίπους. Τα παιδιατρικά νοσοκομεία και οι παιδίατροι, κατά κανόνα, δεν παρέχουν, δεν τους επιτρέπεται να νοσηλεύουν ή να παρακολουθούν, νέους πέραν του 14ου της ηλικίας, με αποτέλεσμα νέοι έφηβοι να νοσηλεύονται σε θαλάμους ενηλίκων και με νοσηλευτικό προσωπικό στερούμενο σχετικής εκπαίδευσης στην εφηβική ιατρική. Η ίδρυση, το 1993, και ή δραστηριότητάς της Έλληνικής Έταιρείας Εφηβικής Ιατρικής σκοπεύει στην ενίσχυση των προσπαθειών για την εκπαίδευση των ιατρών και του νοσηλευτικού-εκπαιδευτικού προσωπικού, στο αντικείμενο της εφηβικής ιατρικής, και την ευαίσθητοποίηση των κρατικών φορέων και του κοινού, στους σύγχρονους προβληματισμούς των εφήβων, στη χώρα μας.

Παροχή των ιατρικών υπηρεσιών:

Η παροχή ιατρικών υπηρεσιών στον έφηβο πρέπει να αρχίσει πριν από την έναρξη της εφηβείας. Ο ιατρός θα αρχίσει να συνομιλεί και να εξετάζει τον έφηβο άνευ της παρουσίας των γονέων και κάθε προσπάθεια θα καταβληθεί για την τήρηση της εχεμύθειας. Πολλά από τα ερωτήματα, για

τά όποια προσέρχεται ό έφηβος στόν ιατρό, παραμένουν άναπάντητα.

Συχνά ό ιατρός δέν έχει την εύαισθησία ή την άνεση νά συζητήσει τό πρόβλημα μέ τόν έφηβο. Σε άλλες περιπτώσεις, ό έφηβος δέν τολμά νά άναφέρει τό πρόβλημά του στόν ιατρό, γιατί φοβάται ότι οί γονείς του θά τό πληροφορηθοϋν. Έχεμύθεια θεωρείται έκ τών άν οϋκ άνευ (έκτός τών περιπτώσεων πού άπτονται τής ζωής του/τής έφήβου) στην άσκηση τής έφηβικής ιατρικής και οϋδεις έκ τών έφήβων θά έπικοινωνήσει μέ τόν ιατρό σέ οϋσιαστικό πρόβλημά του, άν γνωρίζει ότι ό ιατρός θά πληροφορήσει σχετικά τούς γονείς. Η προσδοκώμενη συμβουλευτική άγωγή πρέπει νά περιλαμβάνει τό σύνολο τών συμπεριφορών ύψηλου κινδύνου τών έφήβων και πρέπει νά άρχισει άπό τό 11-12 χρόνο, άκόμα, τής ήλικίας. Πρόληψη κοστίζει τό 1/7 τής δαπάνης γιά τή θεραπεία ένός προβλήματος και είναι ή άπάντηση στα προβλήματα πού άντιμετωπίζει σήμερα ό έφηβικός πληθυσμός. Βέβαια, όλα τά προβλήματα τών έφήβων, αλλά και του γενικότερου πληθυσμού, δέν άντιμετωπίζονται μέ προσεγγίσεις και τεχνικές πού τις ύπαγορεύει μόνο ή έρευνα και ή σύγχρονη κοινωνική διάρθρωση. Υπάρχουν και έναλλακτικές προσεγγίσεις ή καλύτερα δυναμικά, τών όποίων ή κλήσις έπείγει. Άναφέρομαι στην δυναμικότητα τής Έλληνικής οικογενείας, τις άρχές, τις παραδόσεις και τις έλληνοχριστιανικές πηγές, άπό τις όποιες οφείλουμε νά άντλήσουμε την έμπνευση και τό σθένος, στην προσπάθεια νά άντιμετωπισθοϋν οί σύγχρονοι προβληματισμοί τής έφηβικής ήλικίας. Τά προγράμματα μεθαδόνης και τό σύνθημα «προφυλακτικό ή AIDS» έχουν την σχετική χρησιμότητά τους μόνο γιά όσους δρέ-

θηκαν άοπλοι, αλλά ή θωράκιση τών νέων, δέν πρέπει νά ξεχνάμε, ότι άρχίζει μέσα στην οικογένεια μέ τό παράδειγμα ζωής τών γονέων, την έργήγορη και τόν σεβασμό στις άνθρώπινες άξίες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ

M.D., M.Sc. F.A.A.P.

Καθηγητής Παιδιατρικής Έφηβικής Ιατρικής Creighton University School of Medicine, USA,

Πρόεδρος, Έλληνικής Έταιρείας Έφηβικής Ιατρικής

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μαραγκός Γ.Δ. Έφηβική Ιατρική - Βασικά Θέματα και Άρχές (Ιατρικές Έκδόσεις Λίτσας, Άθήνα, 1997)
- Maragos GD. Problems faced by the adolescents. Proceedings 9th International Symposium of the International College of Pediatrics & Child care, London, U.K. July 2-7th 1995.
- Maragos GD. The First medical interview with the Adolescent. Proceedings 10th International Symposium of Pediatrics & Adolescent Medicine, International College of Pediatrics & Child Care, Athens, Greece, October 6-10th 1995.
- Μαραγκός Γ.Δ. Η άσκηση τής έφηβικής ιατρικής στην Ελλάδα (Δελτίο Έλληνικής Έταιρείας Έφηβικής Ιατρικής, τόμος 1ος, τεϋχος 6ο 1997).
- American Medical Association. Guidelines for adolescent preventive services (GAPS). American Medical Association, Chicago, Illinois, 1992.
- American Society for Adolescent Medicine. Access to health care for adolescents. A position paper of the Society for Adolescent Medicine (J. Adolesc Health 13: 162, 1992).
- Έλληνική Έταιρεία Έφηβικής Ιατρικής. Ιατρικά προβλήματα τών έφήβων. Πρωτόκολλα σύγχρονης άντιμετώπισης και ό ρόλος του παιδιάτρου. Γ.Δ. Μαραγκού. Έφηβική Ιατρική. Βασικά Θέματα και Άρχές, σελ. 318-350 (Ιατρικές έκδόσεις Λίτσας, Άθήνα 1992).

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

*«Τί σοι προσενέγκωμεν, Χριστέ,
ὅτι ὠφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι'
ἡμᾶς;»* ἀπορεῖ ὁ Ὑμνωδός.

Δικαιολογημένη ἡ ἀπορία. Τὸ μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ εἶναι μέγα καὶ ἀνεξερεύνητο. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου σταματᾶει, γιατί ἡ σάρκωσι εἶναι μυστήριο καὶ μάλιστα *«μυστήριον ξένον»*. Δὲν ἐπιδέχεται ἔρευνα. Εἶναι μυστήριο γιὰ τὸ ὁποῖο ἀπαιτεῖται νὰ διαθέτῃ κανεὶς πολλὴ πίστι καὶ μεγάλη εὐλάβεια, γιὰ νὰ τὸ ἀναλογισθῇ καὶ μόνο. Ἄς τὸ σκεφθοῦμε ἄλλη μιὰ φορά. Ὁ Αἰώνιος καὶ Ἄναρχος καὶ Ἀπρόσιτος καὶ Ἀκατάληπτος, ἀλλὰ καὶ Φιλάνθρωπος Θεὸς κατέβηκε στὸν κόσμον καὶ ἔλαβε σάρκα. Γεννήθηκε ὡς χοϊκὸς ἄνθρωπος. Μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα. Μὲ νοῦ καὶ θέλησι καὶ ζωὴ ἀνθρωπίνη. Κι ἔζησε μέσα στὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὴ ἡ φανέρωσι τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον καὶ στὴ ζωὴ μας, ἡ εἰσοδὸς Του μέσα στὴ δική μας πραγματικότητα καὶ ἱστορία δὲν εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνο μυστήριο. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὸ χαρακτηρίζουν *«πάντων τῶν καινῶν καινότετον, τὸ μόνον καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον μυστήριον»* (ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνός). Καθὼς ἀναλογίζεται, λοιπόν, ὁ Ὑμνογράφος αὐτὴ τὴν εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, ἀναρωτιέται, τί θὰ μπορούσε νὰ προσφέρῃ ὁ καθένας μας στὸ σαρκωμένο, γιὰ χάρι του, Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς *«κενώνει ἑαυτόν»*. Ἀφήνει τὴ δόξα Του κι ἔρχεται στὴ γῆ ὡς ἓνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, ὡς καὶ μᾶς. Τὸ κίνητρο αὐτῆς τῆς προσφορᾶς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶναι ἡ ἀρρητὴ ἀγάπη Του γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἡ φι-

λάνθρωπία Του. Μὲ τὸ μυστήριο τῆς σαρκώσεως ἀποκαλύφθηκε ἡ πανσοφία, ἡ παντοδυναμία, ἡ παναγαθότητα καὶ ἡ ὑψίστη φιλάνθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος, ἀντίθετα, μετὰ τὴν πτώσι του στὴν ἁμαρτία, ἔγινε ἐγωιστής. Ἀτομιστής. Ὁ Χριστὸς εἶναι στὸν ὑψιστὸ βαθμὸ φιλάνθρωπος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι στὸν ὑψιστὸ βαθμὸ φίλαντος καὶ ἀτομιστής. Ἀγαπάει τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ συμφέρον του, πᾶνω ἀπ' ὅλα. Προβάλλοντας καὶ προτιμώντας τὸ δικό του συμφέρον, κλείνεται στὸν ἑαυτό του. Παύει νὰ εἶναι κοινωνικὸς καὶ νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ προβλήματα τῶν συνανθρώπων του. Φροντίζει μόνο γιὰ τὸ δικό του ἐγὼ καὶ συμφέρον. Αὐτὴ ἡ στάσι τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἀπομονώνει καὶ ἀπὸ τὸν Θεό. Γιατί δὲν μπορεῖ ν' ἀγαπάῃ καὶ νὰ σέβεται κάποιος τὸν Θεό, ἐφ' ὅσον δὲν ἀγαπάει τὸ συνάνθρωπό του, ποῦ εἶναι ἀδελφός του.

Γιὰ νὰ μᾶς θεραπεύσῃ, εἰδικότερα, ἀπὸ τὴ φιλαντία -καρπὸ τῆς ἁμαρτίας- ποῦ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸ συνάνθρωπό μας, σαρκώνεται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀπειρη ἀγάπη γιὰ τὰ πλάσματά Του *«ἐξίσταται ἑαυτοῦ»*, γιὰ νὰ τὰ συναντήσῃ καὶ νὰ τὰ εὐεργετήσῃ.

Ἄλλ' ἂς ἀκούσουμε τὸν ἅγιο Νικόδημον τὸν Ἁγιορείτη, ποῦ ἀναφέρεται στὸ ζήτημα αὐτό: *«Κατὰ ἀλήθειαν ἐδῶ πρέπει νὰ εἰπῇ τινὰς ἐκείνον τὸν ὅσον τολμηρόν, ἀλλὰ καὶ τόσο ἀληθινὸν λόγον, ὅπου εἶπεν ὁ Ἀρεολαγίτης Διονύσιος: ὅτι, δηλαδή, ὁ Θεὸς εὐγαίνει ἐξω τοῦ ἑαυτοῦ Του ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην καὶ ἔρωτα, ὅπου ἔχει πρὸς τὰ κτίσματά Του καὶ μάλιστα πρὸς*

έσένα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου εἶναι ὑπεράνω πάντων, συγκαταβαίνει πρὸς ταῦτα τὰ χαμηλὰ καὶ κατώτατα, διὰ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὰ τὴν ἀγαθότητά Του... Καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν, τόσον ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ παντός... ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν».

***

Ὁλη ἡ ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴ σύλληψι καὶ γέννησί Του, μέχρι τὸ σταυρικὸ Του θάνατο, τὴν ἀνάστασι καὶ τὴν ἀνάληψί Του, μαρτυροῦν τὴ θεία φιλιανθρωπία.

Ἄν δὲν εἶχαμε αὐτὸ τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, θὰ μπορούσαμε ἴσως νὰ δικαιολογήσουμε τὸν ἀτομισμό μας. Μὲ τὴ σάρκωσι ὁμως τοῦ Χριστοῦ σπάει ὁ κλοιὸς τοῦ δικοῦ μας στενοῦ κύκλου ἐγωισμοῦ καὶ ἀτομισμού. Τῆς ὑπερασπίσεως μόνο τῶν δικῶν μας συμφερόντων, ὅποια κι ἂν εἶναι αὐτά. Ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Υἱοῦ Του, ἀνοίγει τὴν πατρικὴ Του ἀγκαλιὰ καὶ τρέχει σὲ μᾶς, στὸ ἀνθρώπινο γένος. Πῶς μπορούμε ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ νὰ μὴν ἀνταποκριθοῦμε στὴ δικὴ Του ἀγάπη; Πῶς διατεινόμεσθε πῶς πιστεύουμε σ' ἓνα φιλιανθρωπο Θεό, χωρὶς νὰ συμμεριζόμεσθε τὴν φιλιανθρωπία Του; Πῶς μπορούμε νὰ λέμε πῶς ἀγαπᾶμε τὸν Θεὸ σὰν πατέρα μας, χωρὶς ν' ἀγαπᾶμε τοὺς συνανθρώπους μας σὰν ἀδελφούς μας; Πῶς μπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἀληθινὴ φιλιανθρωπία ὁ ἄνθρωπος, ποὺ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν φιλιανθρωπία τοῦ Θεοῦ Πατρός; Ὁ Θεὸς πρῶτος μᾶς προσφέρει τὴν ἀγάπην Του, γιὰ νὰ μπορέσουμε καὶ μεῖς νὰ Τὸν ἀγαπήσουμε καὶ ν' ἀγαπήσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο.

Ὁ Θεὸς μὲ τὴ σάρκωσί Του δὲν ἦλθε μόνο γιὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ. Δὲν ἦλθε μόνο γιὰ νὰ λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου. Ἦλθε καὶ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὸ δρόμο καὶ τὸν τρόπο, ποὺ ὀδηγεῖ στὴ θέωσι. Ἡ κένωσι τῆς θείας ἀγάπης εἶναι συνάμα πλήρωσι τοῦ

ἀνθρώπου μὲ θεία ζωὴ. «Αὐτὸς ἐνηνθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν», ὁμολογεῖ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος. Καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος δεβαιώνει: «Θεὸς ἄνθρωπος γέγονεν καὶ ἄνθρωπος θεός».

Μὲ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐνανθρώπησί Του, ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὁ βαπτισμένος χριστιανός, ἔχει πρότυπο. Ἐχει κανόνα συμπεριφορᾶς. Ἐτοῖ τὸ μοντέλο τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁ Λόγος, ὁ Χριστός. Εἶναι ὁ σαρκωμένος Θεὸς Λόγος. Ὁ Θεάνθρωπος. Γι' αὐτὸν τὸν προσρισμὸ νὰ γίνῃ θεός, νὰ θεωθῇ, πλάσθηκε ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀρχῆς. Ὁ ἀνθρωπισμὸς τοῦ ἔχει πιά βάσι. Γίνεται Χριστοκεντρικὸς καὶ ὄχι ἀνθρωποκεντρικὸς. Ἄλλωστε ὅλοι ἔχουμε πικρὴ πείρα ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ χωρὶς Θεό.

Νά λοιπὸν τί θὰ μπορούσαμε νὰ ἀντιδωρήσουμε στὸ γεννηθέντα Χριστό, ποὺ ἐγίνε γιὰ μᾶς ἄνθρωπος. Τὴν πρόθεσί μας νὰ μιμηθοῦμε, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, τὴν ἀγάπην καὶ φιλιανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Τὸν πόθο μας γιὰ τὴν Χριστοποίησίν μας. Αὐτόματα τότε θὰ ἐκπηγάξῃ καὶ ἡ ἀγάπη γιὰ τοὺς συνανθρώπους μας καὶ ἡ φιλιανθρωπία μας, τὴν ὁποία ἔχει ἀπορρίψει ἡ ἀναμικτή μας πεποίθησι καὶ πίστι στὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Μόνο ἔτσι οἱ ἄνθρωποι θὰ πάψουμε νὰ εἴμαστε ἀτομιστές, συμφεροντολόγοι, ἀδιάφοροι, σκληροὶ καὶ ἀσπλαγχοὶ γιὰ τὸ συνάνθρωπό μας.

«Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λήγοντος 20ου αἰῶνος «ἐτέχθη σήμερον σωτήρ». Τὸ γεγονὸς εἶναι ἐπικαιρο καὶ βαρυσήμαντο ὅσο ποτέ. Μόνο ὁ Σωτήρας Χριστὸς μπορεῖ νὰ μᾶς προσφέρει τὴν ἀληθινὴν λυτρώσι. Τὴ δύναμι ν' ἀγωνισθοῦμε ἐπίμονα καὶ ἀποτελεσματικὰ ἐναντίον κάθε εἶδους τυραννίας. Γιατὶ καὶ ὁ ἐγωισμὸς καὶ ὁ ἀτομισμὸς εἶναι ἡ πιὸ σκληρὴ τυραννία, ποὺ ἔχει θρονασθῆ μέσα μας.

ΑΘΗΝΑ Α. ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΥ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Τò παρακάτω ενδιαφέρον απόσπασμα προέρχεται από άρθρο της Jennifer Jonas, δημοσιευμένο στο ιατρικό περιοδικό "Humane Health Care International" Vol. 13, No 3 (Fall 1997). Διευθυντής συντάξεως του περιοδικού αυτού είναι ο παγκοσμίως φήμης νεφρολόγος κ. Δημήτριος Ξραιόπουλος, καθηγητής Πανεπιστημίου Τορόντο-Καναδά, μέλος τής Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων και συνεργάτης τών «Άκτιών».

A.X.Γ. - Μ.Θ.Μ

«Συχνά έχουμε ακούσει, ότι ή μουσική μπορεί νά “μαλακώσει σκληρές καρδιές” ή ότι “ή μουσική γιατρεύει μαγικά”. Πράγματι, ή δύναμη τής μουσικής έχει αναγνωριστει και χρησιμοποιηθει από τὰ πανάρχαια χρόνια. Άπό τήν εποχή τής αρχαίας Αιγύπτου και τής αρχαίας Ελλάδος, ως τις μέρες μας, ή μουσική απέτελεσε αναπόσπαστο μέρος κάθε πολιτισμού. Χρησιμοποιήθηκε για θεραπεία, για επικοινωνία, για ενθάρρυνση ατόμων σέ μάχες πολέμου ή σέ σκληρή εργασία, για έορτασμούς και ψυχαγωγία.

»Σ' αυτή τή μελέτη θά πραγματευθώ τις θεραπευτικές δυνατότητες τής μουσικής και θά παρουσιάσω τò πώς εφαρμόζονται στην άνακουφιστική θεραπεία, από ειδικευμένο μουσικό θεραπευτή. Μέσα από συγκεκριμένες περιπτώσεις άσθενών θά εξηγήσω, πώς ή μουσική μπορεί νά βοηθήσει στη χαλάρωση, τήν ένδυνάμωση και ύποστήριξη τής πίστης τού άρρώστου, τήν ένίσχυση τού αυτόπροσδιορισμού του μέσω τών άναμνήσεων, τήν έμψύχωση.

»Αρχαίες δοξασίες, σχετικά με τή δύναμη τής μουσικής, έθεσαν τὰ θεμέλια τής μουσικοθεραπείας, ή όποία εμφανίστηκε στις ΗΠΑ, κατά τή δεκαετία τού '40. Η μουσικοθεραπεία εφαρμόστηκε, κατά πρῶτον, σέ άμερικανικά νοσοκομεία, μετά τò Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, για άποκατάσταση άμερικανών στρατιωτών (βετεράνων). Σήμερα, ή μουσικοθεραπεία εφαρμόζεται, σχεδόν, σέ κάθε ίδρυμα, τò όποιο φροντίζει άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως νοσοκομεία, ειδικά σχολεία, κέντρα άποκαταστάσεως άσθενών, κέντρα υγείας και μονάδες ανακουφιστικής (παρηγορητικής) θεραπείας.

»Στά 1977, τò νοσοκομείο Royal Victoria, τού Μόντρεαλ-Καναδά, διατύπωσε τò πρῶτο μουσικοθεραπευτικό πρόγραμμα για άνακουφιστική θεραπεία. Η θεραπεύτρια Susan Munro, διαπίστωσε ότι ή μουσική είχε διαφορετική δυνατότητα άνταποκρίσεως στις ποικίλες ανάγκες τών άσθενών, οι όποιοι όπωσδήποτε υπέφεραν. Ο Aldridge, μιá προσωπικότητα κύρους στη μουσικοθεραπευτική άγωγή, σò νοσοκομειακό χώρο, και καθηγητής τής ιατρικής σò Πανεπιστήμιο Witten Herdecke τής Γερμανίας, πιστεύει ότι ή μουσικοθεραπεία είναι ένα μοναδικò μέσο έπιτυχούς άντιμεταπίσεως τής άρρώστιας. Λέει άκριβῶς: “Βεβαίωτατα, οι άσθενείς βρίσκουν τή δημιουργική τους ύπόσταση στη μουσική”.

»Με τήν αυξανόμενη άποδοχή τών ιατρικών προσεγγίσεων, όλο και περισσότερα νοσοκομεία συμπεριλαμβάνουν σò έργο τους προγράμματα θεραπευτικής άγωγής μέσω τής Τέχνης και έντάσσουν τούς μουσικοθεραπευτές σέ πολυδύναμες ομάδες.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

»Κατά τήν τελευταία τετραετία, οι βασικοί στόχοι τού προγράμματος μουσικοθεραπείας είναι οι έξης:

- μείωση τής αντίληψης τού πόνου και αύξηση τής χαλάρωσης τού άσθενούς.
- ύποστήριξη - ένίσχυση τής πίστεως τού άσθενούς.
- ένίσχυση τού αυτόπροσδιορισμού τού άσθενούς, μέσω άναμνήσεων.
- μείωση τής καταθλίψεως και άναθάρρυνση τού ήθικου σθένους τού άσθενούς.

»Τούς παραπάνω στόχους παρουσιάζω, αναλυτικά, στη συνέχεια, με τήν εμφάνιση

διευκρινισμένων παραδειγμάτων, από περιπτώσεις ασθενών.

α. Μείωση της αντίληψως του πόνου και αύξηση της χαλαρώσεως με τη μουσική.

»Όταν οι ασθενείς υποφέρουν από πόνο και γενική άνησυχία, ή μουσική μπορεί να βοηθήσει στη χαλάρωσή τους, δίνοντάς τους αίσθηση γαλήνης. Μελέτες έχουν δείξει, ότι ή μουσική και ή κατάσταση χαλαρώσεως μειώνουν, σημαντικά, το αίσθημα του άλγους, σε ασθενείς που πονούν εξαιτίας καρκίνου. Άκούγοντας μουσική, μπορούν να ενεργοποιήσουν την παραγωγή ή την άπελευθέρωση των ενδορφινών, ουσιών οι οποίες ελαττώνουν τον πόνο και συμβάλλουν, έτσι, στη βελτίωση της ψυχικής διαθέσεως και στη γένεση συναισθημάτων ενός υγιούς ατόμου. Ο Lucanne Magill-Levreault, από το μουσικοθεραπευτικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, πιστεύει, ότι «ή μουσικοθεραπεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη μεταβολή της αντίληψως του πόνου των αρρώστων, άποσπώντας την προσοχή τους, βελτιώνοντας την ψυχική τους διάθεση, αυξάνοντας τη δυνατότητα έλέγχου τους, χρησιμοποιώντας προηγούμενες-περασμένες επιδεξιότητές τους, εντείνοντας τη χαλάρωσή τους».

»Προκειμένου να επιτευχθεί μείωση του πόνου και αύξηση της χαλαρώσεως, απαιτείται προσεκτικά έπιλεγμένη μουσική, αισθαντική έκτέλεση και, πάντοτε, σύμφωνα με τις προτιμήσεις του αρρώστου. Οι κατάλληλες μουσικές έρμηνείες πρέπει να έχουν ένα αργό tempo, όμαλό, άνετο ρυθμό και ήπιες, άμετάβλητες δυναμικές εντάσεως.

»Πρώτη περίπτωση ασθενούς:

»Στο John, ήλικίας 58 έτων, διαγνώθηκε καρκίνος του έντέρου και για το λόγο αυτό, μπήκε στη μονάδα άνακουφιστικής θεραπείας του νοσοκομείου St. Michael, στο Τορόντο. Έξ αιτίας των όστικων μεταστάσεων του όγκου, ό John υπέφερε από άφόρητους πόνο, οι όποιοι του δημιούργησαν μόνιμο άγχος. Ο στόχος μου, στον άρρωστο αυτό, ήταν να βελτιώσω τη χαλάρωσή του και να ελαττώσω την αίσθηση του πόνου. Κάθησα δίπλα στο κρεβάτι του και του τραγούδησα διάφο-

ρα τραγούδια. Με την κιθάρα μου, για συνοδεία, προσπάθησα να άπομακρύνω τις σκέψεις του από τον πόνο και τραγούδησα κομμάτια με πολλές στροφές, ώστε να του διατηρήσω το ενδιαφέρον και την προσοχή.

»Για τη βελτίωση της χαλαρώσεως, χρησιμοποίησα μιá ειδική μέθοδο, ή όποία όνομάζεται «συνταίριασμα». Με το ξεκίνημα του τραγουδιού, προσπάθω να συντονίζω το tempo μου με την έπιταχυνόμενη άναπνοή του John και ύστερα, σταδιακά, έπιβραδύνω το χρόνο μου, ώστε να ένθαρρυνθεί μιá βαρύτερη άναπνοή του, ένας βραδύτερος καρδιακός παλμός και περισσότερο ολοκληρωμένη χαλάρωση. Κάθε δδομάδα συναντούσα το John με την ίδια κατάσταση και προσπάθουσα να ανταποκριθώ στο μόνιμο πόνο του και κάθε δδομάδα έγώ του τραγουδούσα, θέλοντας να τον βοηθήσω να ανταποκριθεί και αυτός στην δική μου προσπάθεια. Η μουσική άρχισε να ελαφρώνει, κάπως, την άνησυχία του, τον πόνο του, και αυτό άνακούφισε την οικογένειά του. Η κόρη του έγραψε: «...στον πατέρα μου ή μουσική ήταν μιá πόρτα άνοιχτή, για να δραπετεύει από όλα τα προβλήματά του. Έκλεινε τα μάτια του και έμοιαζε να βρίσκει σε ένα τελείως διαφορετικό τοπίο». Στη μουσική ό John βρήκε παρηγοριά και ήρεμία και μπόρεσε να ξεφεύγει από τον πόνο.

β. Υποστήριξη της πίστewς του ασθενούς με τη μουσική.

»Οί ασθενείς αισθάνονται άνακούφιση και έσωτερική γαλήνη με τα θρησκευτικά άσματα και τους ύμνους. Πολλοί από τους άσθενείς του νοσοκομείου St. Michael είναι χριστιανοί και τις περισσότερες φορές υποδέχονται με πολλή εύχαρίστηση τους ύμνους και τα τραγούδια τα θρησκευτικά. Τραγουδώντας, συχνά, παίρνουν δύναμη με την ώδική, για το πνευματικό τους «πιστεύω». Άκούγοντας, έπίσης, τους στίχους προσευχών, βρίσκουν παρηγοριά. Καθώς άκούνε αυτούς τους λυρικούς στίχους, μπαίνουν στο τραγούδι, ή αν δέν τους κρατάει ή φωνή τους, τότε σιγοψιθυρίζουν τις γεμάτες νόημα λέξεις των προσευχών.

»Δεύτερη περίπτωση ασθενούς:

» Η Mary μπήκε στη μονάδα του νοσοκο-

μείου με προχωρημένο καρκίνο του μαστού και μεταστάσεις στον πνεύμονα. Ήταν βαθιά θρησκευόμενη γυναίκα και πριν εισαχθεί στο νοσοκομείο ήταν ενεργό μέλος της ένορίας της. Η Mary σταμάτησε τη δραστηριότητά της στο πρόγραμμα της Εκκλησίας, αλλά εγώ μπορούσα να τη βοηθήσω, στίς λατρευτικές της ανάγκες, με τη μουσικοθεραπεία. Μαζί διαλέξαμε τη μουσική των ύμνων που αγαπούσε και τους ψέλναμε κάθε φορά, που θα συναντιόμασταν. Μόλις η Mary με έβλεπε να μπαίνω στο νοσοκομείο, έδωζε το βιβλιαράκι των ύμνων, προσκαλούσε νοσηλεύόμενους και νοσηλευτές στο δωμάτιό της και ψέλναμε όλοι μαζί. Για κείνην ήταν μια ώρα χαρᾶς και θάρρους, καθώς συναναστρεφότανε και έψελνε με φιλικά της πρόσωπα. Έλεγε: “Η ψαλμωδία με κάνει να αισθάνομαι πνευματική ανάταση, μου δίνει περισσότερη ειρήνη έσωτερική. Αυτή η μουσική δυναμώνει την Πίστη μου. Είναι πολύ σημαντικό κομμάτι της λατρευτικής μου ζωής”.

γ. Αναμνήσεις μέσω τῆς μουσικῆς.

»Με τη μουσική ξυπνοῦν τὰ περασμένα, ἐνισχύεται ἡ ἀναθεώρηση τῆς ζωῆς καὶ ὁ αὐτοπροσδιορισμὸς τοῦ ἀρρώστου, καθὼς, ἐπίσης, καὶ ἡ ἐπικοινωνιακὴ του σχέση με τὴν οἰκογένεια. Κάποια ξεχωριστὰ τραγούδια μποροῦν νὰ τοῦ ζωντανέψουν μνημὲς ἀπὸ τὰ παιδικὰ καὶ ἐφηβικὰ του χρόνια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ἐνηλικιώσεώς του. Τραγουδώντας μὴ ἀγαπημένη του μελωδία, μπορεῖ νὰ ἀνασύρει ἀναμνήσεις καὶ συναισθήματα, πολὺ πρὸ καλὰ καὶ δυνατὰ, ἀπὸ ὅσο μπορεῖ νὰ τὸ πετύχει με μὴ ἀπλὴ συζήτηση. Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Bailey “...δοκιμάζοντας νὰ τραγουδήσουν, τραγούδια ἀπὸ τὰ παλιὰ, οἱ ἀρρωστοὶ με τὴν οἰκογένειά τους, καταφέρουν νὰ διώξουν συναισθήματα καὶ σκέψεις ἀπὸ τὴ δυσάρεστη κατάστασή τους, με ἀποτελεσματὰ νὰ ἐλαφρῶνουν τὸν πόνο, συχνά”.

δ. Ἡ μουσικὴ βελτιώνει τὴν ψυχικὴ διάθεση.

»Μερικὲς φορὲς χρειάζομαστε τὴ μουσικὴ γιὰ νὰ χαροῦμε, νὰ φτιάξουμε ψυχικὴ διάθεση, νὰ ζωντανέψουμε τὸ πνεῦμα μας. Τὸ 170 αἰῶνα, ὁ Robert Burton εἶχε ἐπισημάνει, ὅτι “...ἡ μουσικὴ ἔχει τὴν ποιοτικὴ δυνατότητα

ὄχι μόνον νὰ ἀποδιώχνει καὶ τὶς πρὸ μεγάλες στενοχώριες, ἀλλὰ καὶ νὰ μετριάξει φόβους καὶ ἀνησυχίες... νὰ φέρνει ἡρεμία σὲ κείνους ποὺ δὲν ἔχουν ὕπνο... νὰ θεραπεύει ὅλες τὶς ἐνοχλήσεις καὶ τὰ ψυχικὰ βάρη”.

»Τραγουδώντας ἢ ἀκούγοντας, μόνον, μουσικὴ, οἱ ἀσθενεῖς μποροῦν νὰ ξεχνοῦν τὴν ἀρρώστια καὶ τὸν πόνο τους. Μετέχουν σὲ μὴ ἐνέργεια, ἢ ὅποια τοὺς τὸ ἀνταποδίδει με τὴ βίωση ψυχικῆς ἀνατάσεως. Ἡ μουσικὴ δραστηριοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο, ἀνοίγει τὸ πνεῦμα του, τὸν ψυχαγωγεῖ. Κάνει τὸν ἀρρωστο νὰ αισθάνεται ἀναπτερωμένος καὶ περισσότερο γαλήνιος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

»Ἡ μουσικοθεραπεία ἔχει ὠφελήσει, με πολλοὺς τρόπους, ἀσθενεῖς ποὺ υποβάλλονται σὲ παρηγορητικὴ-ἀνακουφιστικὴ θεραπεία. Συγκρινόμενη με τὸν προφορικὸ λόγο, ἡ μουσικὴ δείχνει νὰ εἰσδύει βαθύτερα σὲ “ἐσωτερικὸ” τῶν ἀσθενῶν καὶ τοὺς ἐπηρεάζει πρὸ ἀποτελεσματικὰ.

»Συγγραφεῖς, φιλόσοφοι καί, τῶρα, οἱ μουσικοθεραπευτὲς δηλώνουν κατηγορηματικὰ γιὰ τὴν ἰσχυρὴ θεραπευτικὴ ἐπίδραση τῆς μουσικῆς. Ἡ Munro ἀναφέρει, ὅτι “...ἡ μουσικὴ ἀγγίζει ὀλόκληρο τὸν ἄνθρωπο (σῶμα, νοῦ, καρδιά, ψυχὴ)”.

»Αὐτὴ ἡ κρυμμένη δύναμη τῆς μουσικῆς, τὴν καθιστᾷ ἓνα ἐπιτυχημένο καὶ δραστικὸ θεραπευτικὸ μέσο. Ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ περιπτώσεις τῶν ἀσθενῶν, ποὺ μελετήσαμε, ἡ μουσικὴ μπορεῖ νὰ συμβάλει, σημαντικὰ, στὴ θεραπευτικὴ ὑποστήριξη ἀσθενῶν, οἱ ὅποιοι υποβάλλονται σὲ ἀνακουφιστικὴ θεραπεία. Ἡ μουσικὴ αὐξάνει τὴ χαλάρωση, ἐνισχύει τὴν Πίστη, ξυπνάει ἀναμνήσεις ἀπὸ “παλιὲς καλὲς ἡμέρες” καὶ ἀναπτερώνει τὸ ἠθικὸ τῶν ἀσθενῶν.

»Ἴσως ἡ μουσικὴ νὰ μὴν ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ θεραπεύει, μαγικὰ, τοὺς ἐτοιμοθανάτους, ἔχει ὅμως μὴ γοητευτικὴ ἰκανότητα νὰ ἀνακουφίζει καὶ νὰ καταπραΰνει τὴν πονεμένη ψυχὴ».

JENNIFER JONAS

Ἐπιλογὴ κειμένου καὶ μεταφραστικὴ ἀπόδοση:
ΑΝΤΩΝΗ Χ. ΓΙΑΜΒΡΙΑ - ΜΙΧΑΛΗ Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΥ

«Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ» ΠΩΛ ΚΛΩΝΤΕΛ

Διαβάσαμε στην Καθημερινή (23-8-98) ότι πρόσφατα εκδόθηκε το έργο του Πώλ Κλωντέλ «Ο ποιητής και η Βίβλος» (*Le poète et la Bible*) από τον οίκο Gallimard. Ο πρώτος τόμος, ο οποίος καλύπτει την περίοδο 1910-1946, αποτελείται από 1.900 λέξεις. «Όσοι έχουν συνηθίσει στα μικρά πυροτεχνήματα του πνεύματος ως μὴν πλησιάσουν. Η αναρρίχηση στο Έβερεστ δεν είναι γιὰ τὸν καθένα, πολλῶ μᾶλλον ἡ αναρρίχηση στο Σινᾶ» (Καθημερινή - Express, 23-8-1998, «Ο Κλωντέλ και ὁ λόγος τῆς Βίβλου»). «Πρόκειται γιὰ τὴ βαθειὰ σχέση τοῦ Κλωντέλ με τὸ λόγο τῆς Βίβλου, με τὸ Βιβλίο τῶν βιβλίων, πού δὲν τὸ ἀποχωρίστηκε ποτέ, τὴν κυψέλη ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἔπαψε ποτέ νὰ τρυγᾷ τὸ μέλι».

Κορυφαία μορφή τῶν γραμμάτων

Ὁ Πώλ Κλωντέλ ὑπῆρξε κορυφαία μορφή τῶν γαλλικῶν γραμμάτων. «Ποιητής, θεατρικὸς συγγραφέας καὶ δοκιμογράφος». Γεννήθηκε τὸ 1868 στὸ Βιλνὲβ συρ Φερὰν Τάρντενουά, καὶ πέθανε στὸ 1955 στὸ Παρίσι. «Τὰ ἔργα του ἀντλοῦν τὴ λυρική τους ἔμπνευση πρὸς τὴν ἀγνότητα καὶ τοὺς στόχους του καθὼς καὶ τὸν προφητικὸ τους τόνο... ἀπὸ τὴν πίστη του στὸν Θεό».

«Ὁ Κλωντέλ ἀναδείχθηκε στὸ συμβολικὸ δράμα, τὸ ἐξοχότερο ἴσως δραματικὸ πνεῦμα γύρω στὰ 1900, πού ἡ λυρική του ποίηση ἐμπνευσμένη ἀπὸ μιὰ δυνατὴ (ἀλλὰ καὶ ἀπαλή) μεταφυσικὴ τάση στέκεται μπροστὰ στὰ μάτια μας καὶ εἶναι ἄξια νὰ προσελκύσει με ἔνταση τὴν προσοχή μας... Ὁ Κλωντέλ, ὁ Ἀντρέ Ζίντ, ὁ Μαρσέλ Προυστ, ὁ Πώλ Βαλερὺ εἶναι ἐκεῖνοι πού μαζί με μερικὸς ἄλλους ἀνοίξαν στὸ γαλλικὸ πνεῦμα τὶς πόρ-

τες τοῦ 20οῦ αἰώνα». «Ἀπὸ τοὺς τέσσερις πού ἀναφέραμε μονάχα ὁ Κλωντέλ δούλεψε συστηματικὰ καὶ τὴ θεατρικὴ μορφή τοῦ λόγου. Κανένας ἄλλος ποιητῆς δὲν θέλησε (ἢ δὲν μπόρεσε) γύρω στὰ 1900 νὰ συνδέσει στὴ Γαλλία τὸ ὄνομά του με τὸ θέατρο... Ὁ Κλωντέλ καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἔδωσαν στὴ Γαλλία τοῦ 20οῦ αἰώνα καὶ τὴν πρώτη μεγάλη πνευματικὴ μορφή της» (Παν. Κανελλόπουλος, Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος, ἔκδοση πρώτη).

Ὁ Κλωντέλ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ εἰδίκευση στὰ οικονομικὰ θέματα, **σταδιοδρόμησε ὡς διπλωμάτης**. Βρέθηκε στὴ Νέα Ὑόρκη, στὴν Κίνα (ὅπου ἔμεινε 14 χρόνια) ὕστερα πάλι στὴν Εὐρώπη καὶ τὴ Νότιο Ἀμερική. Ἐπιδόθηκε στὸ γράψιμο, ἐνῶ ὑπηρετοῦσε ὡς πρεσβευτῆς στὸ Τόκιο (1921), στὴν Οὐάσιγκτων (1927) καὶ στὶς Βρυξέλλες (1933). Κατὰ τὴν παραμονή του στὶς χῶρες αὐτὲς καὶ τὰ ταξίδια του «τραγοῦδησε» τὸ μυστήριο τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ τῆς γεμάτης ἀπὸ δύναμη καὶ ἀγάπη στὸν κόσμο. Τὸ ταλέντο δὲν εἶχε ἄλλο σκοπὸ ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ μαθητῆς ἀκόμη τοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, θυμᾶμαι μιὰ φράση του, πού δὲν ξεύρω πού ἀκριβῶς τὴν διάβασα, ἀλλὰ δὲν τὴν ξεχάσα ποτέ. Ἡ φράση του ἦταν: "L'auter ne doit avoir d'autre role que de celebrer sa fois et de montrer aux autres la route du salut" (= Ὁ συγγραφέας δὲν πρέπει νὰ ἔχει ἄλλο ρόλο (σκοπὸ) παρὰ νὰ διακηρύσσει τὴν πίστη του καὶ νὰ δείχνει στοὺς ἄλλους τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας). Ἀλήθεια πού ὅσο κι ἂν θέλει κανεῖς νὰ τὴν παραγνωρίσει χαρακτηρίζει ξεκαθάρα τὸ σκοπὸ τοῦ δημιουργοῦ λογοτέχνη.

Ἡ μεταστροφή του

«Στὰ δεκαοχτώ μου χρόνια πίστευα ὅ,τι πιστεύανε κι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι πού λέγονταν μορφωμένοι αὐτὸν τὸν καιρὸ. Δεχόμουν τὴν μονιστικὴ καὶ μηχανοκρατικὴ ὑπόθεση μὲ ὅλη τὴν ἀκρίβεια» (Ma Convergence). «Ξαναγυρίζω στὴν ἀπαίσια ἐκείνη περίοδο πού βαστάει ἀπ' τὸ 1890 ὡς τὸ 1910, ὅπου κυλῆσαν τὰ νειάτα μου κι ἡ ὠριμὴ μου ἡλικία, περίοδο ὕλισμου καὶ σκεπτικισμοῦ πού προκαλοῦσαν κι ἐθριάμβευαν, ὅπου κυριάρχει ἡ μορφὴ τοῦ Ρενάν. Τίς προσπάθειες τότε, γιὰ νὰ συσκοτίσουν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ σκεπάσουν μὲ πέπλο τὸ πρόσωπο αὐτὸ τὸ ἀναπολόγητο, γιὰ νὰ ἰσοπεδώσουν τὸ χριστιανικὸ γεγονός, νὰ σβήσουν τίς γραμμὲς τῆς μορφῆς Του...» ("Ἀπαντα Γ. Βερίτη, Ἄρθρα καὶ Μελέτες, Πεζὰ Ι, σ. 170).

Σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση θρυσκόταν ὁ Κλωντέλ τὰ Χριστοῦγεννα τοῦ 1886, ὅταν χωρὶς νὰ ξέρει πῶς θρέθηκε στὴν Παναγία τῶν Παρισίων. Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἄνοιξε τὴν καρδιά του ἡ Πίστη. «Ἦτανε μιὰ ἀποκάλυψη ἀνέκφραστη», «Ἦτανε τὸ αἶσθημα πὼς ὁ Θεὸς ὑπάρχει».

Τὸ μυστήριο τοῦ Ἰησοῦ τοῦ φανερωνόταν τώρα μὲ ὅλη τὴν ἀπλή μεγαλοπρέπεια τῆς θεϊκῆς του καταγωγῆς. Μελετοῦσε τὴν Ἁγία Γραφὴ μὲ ζήλο καὶ πάθος καὶ ἄνοιγαν οἱ πνευματικοὶ ὀρίζοντες. Προσδιορίστηκε μέσα του ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ ἀφέρασε τὴ δική του ζωὴ στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἀλήθειας μὲ μιὰ καταπληκτικὴ διάθεση καὶ εὐλακρία.

Ἡ πνευματικὴ του δημιουργία

Ὁ Κλωντέλ ὑπῆρξε συνειδητὸς χριστιανὸς καὶ ἡ χριστιανικὴ του πίστη διατρέχει ὁλόκληρο τὸ ἔργο του. «Υπάρχουν βιβλία του καὶ σὲ ἑκατοστὴ ἔκδοση. Θεωρεῖται τὸ δυνατότερο πνεῦμα τῆς Εὐρώπης». «Καὶ εἶναι χριστιανὸς ποιητής» («Ἀκτίνες», Ἰούνιος 1998). Ὁ ἀκαταπόνητος αὐτὸς δημιουργὸς τῶν ἔργων «Εὐαγγελισμός», «Ἀτλαζέ-νιο γοβάκι», «Ὁ κληρὸς τοῦ μεσημεριοῦ», «ὁ Ὅμηρος», «διαβάξει τὴ Βίβλο στὴν Ἰα-

πωνία καὶ στὴν Οὐάσιγκτων καὶ ὅπου ἡ διπλωματικὴ του καριέρα τὸν ὀδηγεῖ. Ἡ Βίβλος λειτουργεῖ ὡς ἄξονας. Διαβάξει τοὺς Προφήτες ἐνῶ ἰχθοῦν τὰ τύμπανα τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου καὶ δομολογεῖται ἀνηλεῶς ἡ ναζιστικὴ Γερμανία» (Καθ. - Ἐξπρές, 23-8-1998). «Ἡ ἀνάγνωση τῆς Γραφῆς μέσα σ' αὐτὸ τὸ καταχθόνιο ἔρεβος, φωτίζει τὰ σκοτάδια τῆς παρούσας στιγμῆς. Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἔκτενοῦς του σχολίου πάνω σ' ἕνα διάλογο ἀνάμεσα σ' ἕναν πατέρα καὶ τὴν κόρη του, γεμάτο χιοῦμορ, τὸ κορίτσι ὁμολογεῖ ὅτι "διάδασε τὴν Ἀποκάλυψη δύο φορὲς καὶ δὲν κατάλαβε τίποτα". Καὶ ὁ καλοσυνάτος πατέρας ἀπαντᾷ: "Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι νὰ καταλάβεις τὴν Ἀποκάλυψη, ἀλλὰ νὰ βαδίσεις μέσα της"».

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀπὸ τὴν πρεσβεΐα του στὸ Πεκίνο ἔγραφε τότε «σ' ἕνα νεαρὸ καθηγητὴ πού προσπαθοῦσε νὰ τὸν προσελκύσει στὴν πίστη, στὸν Jacques Rivière: "Τὰ νιάτα δὲν εἶναι πλασμένα γιὰ τὴν καλοπέραση, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἡρωϊσμό"». Στὸ βιβλίο του «Δρόμος καὶ σταυροδρόμια», γράφει: «Εἶναι ἕνα στοιχεῖο πρώτης ἀνάγκης γιὰ κάθε ἀνθρώπινο πλάσμα ἢ προσευχή». Καὶ ἄλλου: «Πὼς εἶναι δυνατόν νὰ ζήσουμε χωρὶς Θεό;» («Ἀκτίνες», Ἰούνιος 1988. Ὁ Βερίτης διδάσκει τοὺς νέους).

Οἱ γνωστότερες **λυρικές δημιουργίες** τοῦ Κλωντέλ εἶναι: «Πέντε Μεγάλες Ὠδές» (1920), «Δυὸ καλοκαιριάτικα πονήματα» (1914), «Τρία ποιήματα τοῦ Πολέμου» (1915), «Ὠδὴ στὸ Ἰωθιλαῖον τοῦ Ντάντε» (1921).

Ἄξιολογώτατο εἶναι τὸ **θεατρικὸ του ἔργο**. «Χρυσὸ κεφάλι» (La tête d'or) (1891), «Ἡ ἀνταλλαγὴ» (1893), «Ἡ ἀνάπαυση τῆς ἔβδομης ἡμέρας» (1896), «Ἡ Πόλη» (1891), «Ἡ μικροῦλα Βιολαῖν» (1900), «Ὁ κληρὸς τοῦ μεσημεριοῦ» (Le partage du midi) 1906. Στὸ αὐτοβιογραφικὸ αὐτὸ ἔργο πού ἀποτελεῖ «διερεύνηση καὶ ἀναζήτηση», ὁ Κλωντέλ παρουσιάζεται ἀμφιταλαντευόμενος ἀνάμεσα στὸν ἀνθρώπινο καὶ θεῖο ἔρωτα. Ἡ

σύγκρουση αυτή θρῖσκει τὴ λύση τῆς στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Μαρίας (1912), ὅπου ὁ Κλωντέλ προβάλλει τὴ γυναίκα στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν κόσμον. «Ὁ Ὅμηρος» (1911). «Τὸ σκληρὸ ψωμί» (1914), «Ὁ ταπεινομένος πατέρας» (1916), «Τὸ ἀτλαζέ-νιο γοβάκι» (1924), ποὺ εἶναι ἀσφαλῶς μιὰ ἀπὸ τὶς ὑπέροχες δημιουργίες τοῦ 20οῦ αἰῶνα. «Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος» (1933) καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ὁ Paul Claudel, «εἶναι ἓνας ἄνθρωπος τοῦ 19ου αἰῶνα, ὁ ὁποῖος ἔζησε πολὺ μέσα στὸν 20ό. Ποτὲ ὅμως τὸ βλέμμα του, βλέμμα ἐνὸς χριστιανοῦ καὶ ποιητῆ, δὲν ἔπαυε νὰ στρέφεται πρὸς τὸ μέλλον. Γνωρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνιμος κάτοικος αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι φευγαλέος» (Εγκ. Π.Λ. Μπριτ. τ. 34, σελ. 170).

Ὁ «Ποιητὴς καὶ ἡ Βίβλος» εἶναι μιὰ βαθειὰ σχέση τοῦ Κλωντέλ μὲ τὸ Λόγο τῆς Βίβλου, μὲ τὸ Βιβλίον τῶν βιβλίων ποὺ δὲν ἀποχωρίστηκε ποτέ. Κατὰ δάθος δείχνει πῶς ὁ ποιητὴς ξεδιψοῦσε στὴν πηγὴ τῆς Βίβλου.

Ἡ Ἁγία Γραφή ἔχει ἐμπνεύσει πολλοὺς σὲ κάθε μορφὴ τέχνης. Τὰ ἀριστουργήματα τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς, τῆς μουσικῆς, τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας ἔχουν πηγὴ τους θέματα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Ὁ Κλωντέλ, ὅπως καὶ τόσοι σπουδαῖοι λόγιοι λογοτέχνες καὶ ποιητὲς πράγματι ξεδιψοῦν μέσα στὴ γαλήνη καὶ τὴν εἰρήνη ποὺ τοὺς προσφέρει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ὁ Λόγος τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

ΣΠ. Β. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

«ΕΔΕΙΞΕΝ ΑΣΤΗΡ»

*Ἀστέρι ἀγλαόφωτο
μ' ἀλλότρια φεγγοβολή,
δείχνει τὸν ὄντως ὄντα Λόγο,
σὲ γνῶστες σοφίας κοσμικῆς,
Αὐτὸν ποὺ ἦταν «ἐν ἀρχῇ»
προτοῦ φανεῖ ὁ ἥλιος,
κι ἦρθε νὰ πάψει τὸ κακὸ
τ' ἀμάρτημα νὰ σβήσει.
Τὸν συντυχαίνουν σὲ σπηλιὰ
σὲ «ράκη» τυλιγμένο,
μὲ τὰ δεσμὰ συμπάθειας
καὶ μὲ τῆς φτώχειας τὰ «καλά»
σφιχτοσπαργανωμένο.
Καὶ νά, χαρᾶς οὐράνιας
μὲ φῶς περιζωσμένοι,
θωροῦν τὸν Ὑπερούσιο Θεό, Αὐτόν,
«λαβόντα δούλου» τὴν «εἰδή»
καὶ ὠμορφιὰ ΔΕΣΠΟΤΟΥ.*

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΠΑΣΟΓΛΟΥ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΦΙΛΟΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

*«Τὸν ἀγεώργητον βότρυν
βλασπίσσα ἢ ἄμπελος,
ὡς ἐπὶ κλάδων ἀγκάλαις
ἐβάστασε...»¹*

Χαρμόсуна τὰ σήμαντρα σημαίνουν...

Κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τῶν Ἱερῶν Ναῶν, συγκέντρωση φιλακολούθων γιὰ ἐορτασμό.

Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Θείου Βρέφους!

Εὐφρόсуна ἤχουν τὰ τῶν Καταβασιῶν:

«Χριστὸς ἐπὶ γῆς ὑψώθητε...»² Ὁλη ἡ γῆ συνορτάζει καὶ συστρατεύεται: *«τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει»³*. Ἀπασα ἡ κτίσις τὸν Κτίστη της δέχεται, ὑμολογεῖ καὶ δοξολογεῖ.

Ἐκεῖνος, πάλι, στὸ λίγο διάστημα ποὺ ἔζησε πάνω στὴ γῆ, ξεχωριστὴ στάση ἐπέδειξε γιὰ τὴ Φύση, τὴν ὁρατὴ Κτίσις.

Μὲ τὸ ἀσύλληπτο μεγαλεῖο τῆς προσωπικότητάς Του, ἀνάμεσα στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις Του, κατέδειξε τὴν ἀγάπη Του σ' ὁλόκληρο τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Πρὸς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, στὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, στοὺς δενδρὸσκεπεῖς λόφους, στὶς καταπράσινες ὄχθες τῶν λιμνῶν, στὰ δανδελωτὰ ἀκρογιάλια, καὶ στὰ ὕδατα (ποτάμια, θαλάσσια).

Καταπλήσεται ὁ ἀναγνώστης καὶ καταγοητεύεται ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τῶν εὐαγγελικῶν κειμένων, σὲ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὸ περιβάλλον καὶ τὸν Ἄνδρα-Φίλο (του).

Διαπιστώνεται, ὅτι ἀπὸ τὰ παιδικὰ Του χρόνια, ὅπου τὰ ἔζησε στὴ Ναζαρέτ ἐξασκώντας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ξυλουργοῦ⁴, ἐκινεῖτο-περιηγεῖτο στὶς πλαγιές τοῦ βουνοῦ, ὅπου εὐδοκιμοῦσαν καρποφόρα δένδρα, ὅπου ἐστόλιζαν τὰ γύρω τους μὲ τὰ εὐωδιαστὰ λουλούδια, τοὺς λαχταριστοὺς καρπούς καὶ τὴν ὅλη κορμωστασιά τους. Ἄλ-

λωστε, ἀποτελοῦσαν καταφυγὴ καὶ τόπο συνεργασίας μὲ τὰ πουλιὰ καὶ τὶς πεταλοῦδες. Βιότοπος, ὅπου (καί) ἡ συνεργασία ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρα καὶ ἐδάφους, σὰν συντελεστὲς κλίματος καὶ δενδροκομικῆς παραγωγῆς.

Ἀργότερα, ὅταν ἔφτασε ἡ ὥρα γιὰ ἔναρξη τοῦ σωτηρίου ἔργου Του, κατέφτασε στὶς ἐλκυστικὲς χλοερὲς ὄχθες τοῦ Ἰορδάνη ποταμοῦ, γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο. Ἐκεῖ βαπτίσθηκε ἀπὸ τὸν (καί) Βαπτιστὴ ἐπονομασθέντα.

Στὶς σαγηνευτικὲς ὄχθες τοῦ Ἰορδάνη καὶ στὰ ἄμμουδερά ἀκρογιάλια τῆς Τιβεριάδος ἄρχισε τὴν διαλογὴ τῶν Μαθητῶν Του. Συνήραζε ἡ σαγῆνη τῆς μορφῆς Του: *«Πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν»⁵*. (Τὸν ἀκολουθοῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάν, Ἄνδρέας καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου). Καὶ ἄλλοι ἦλθαν, καὶ εἶδαν, καὶ ἀνεφώνησαν: *«Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ...»*

Ὁρμητήριο ἀποτελεῖ, γιὰ τὶς περιοδεῖες Του, ἡ ὁμορφὴ λίμνη τῆς Καπερναούμ, μὲ τὰ γαλάζια νερά της, ἡ «γεμάτη μὲ ψάρια, σὲ σχῆμα ἄρπας»⁶!

Δίπλα, στὰ διάφανα νερά τῆς λίμνης, ἀπλώνονταν οἱ καλλιεργούμενες ἐκτάσεις τῶν περιβολιῶν. Ἡ θαλερότητα προεκτεινόταν καὶ στὰ γύρω, προεκτεινόμενα, μονοπάτια, ὅπου ἀποτελοῦσαν τὸν χῶρο τῆς πρώτης Του διαμονῆς, τὴν *«ιδίαν πόλιν»⁷*. Συνέστησαν τὸν ἀρχικὸ χῶρο τῆς *«ὑπαίθριας περιπατητικῆς Σχολῆς Του»*.

Ἄλλωστε, ὁ τριετής δημόσιος βίος Του, εἶναι *«μία συνεχῆς πορεία καὶ μία συνεχῆς*

έπαφή προς την φύση και τις όμορφιές της»⁸. 'Ο Πεξοπόρος και 'Ορειβάτης ἀνηφορίζει και κατηφορίζει, μέσα ἀπό ἀτραπούς και μονοπάτια, σκιαζόμενος και κοπιάζων, γιὰ νὰ σκορπίζει ἐλπίδα σωτηρίας. Κηρύσσει, θεραπεύει και θαυματουργεῖ.

Σαγηνεύει και σώζει...

'Αγιάζει τὰ χώματα και ὁμορφαίνει τὰ γύρω. "Ὅπως οἱ καρποφόροι δίσκοι τῶν καλλιεργούμενων ἡλιων στρέφουν τὴν ἐπιφάνειά τους πρὸς τὴν φορὰ τοῦ «κινουμένου ἡλιου», ἔτσι και οἱ διψασμένες ψυχές τρέπουν (και τέρπονται) πρὸς τὸν "Ἡλιον τῆς δικαιοσύνης: «εὐθὺς ἀφέντες... ἠκολούθουν»⁹, ὑπακούοντες εἰς τὴν προτροπή: «μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹⁰.

'Η γαλήνη τοῦ σαγηνευτικοῦ τῶν τόπων (ὄρος, λίμνη, φρέαρ κ.ἄ.) ὅπου ὁ 'Ἰησοῦς ἴστατο και ἀπευθυνόταν πρὸς τὸν ὄχλον, δημιουργοῦσε τὸ ἰδεῶδες κλίμα ἀπηχίσεως τῶν διδασχῶν Του. "Αριστος συνδυασμὸς ἡ ἀμμώδης ἀκρολιμιά τῆς Τιβεριάδος ἡ ἐλαιόφυτος κλιτὺς ὅπου κατέφευγε. Τόπος ἀναψυχῆς και ἀνάνηψης τὸ ὄρος γιὰ τὴν περίφημη «ὀμιλία» Του. Μακάριοι ὅσοι ἄκουσαν, ...; ὅσοι ἀγωνιζόμαστε γιὰ νὰ γευθοῦμε τὸ «μακάριοι», ἀπὸ τὰ νάματα τῶν «Μακαρισμῶν»¹¹ Του.

Μακάριοι, ὅσοι στίς μέρες μας κατανοοῦμε και ἐνστερνιζόμαστε τὸ βαθύ, περιπρονοίας Θεοῦ, νόημα τοῦ μηνύματος: «ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ... καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ...»¹² Γιὰ πουλιά και λουλούδια μίλησε... Μὰ και αὐτὰ μιλᾶνε γιὰ... 'Ἰησοῦ, δηλώνοντας ὅτι τὸ μεγαλεῖο τους ὀφείλεται εἰς τὴν μεγαλοπρέπειά Του.

Τὰ λουλουδιασμένα λειβάδια, οἱ χλοερὲς δουνοπλαγιές, οἱ καρποφοροῦντες κήποι, οἱ καταπράσινες ὄχθες τῶν λιμνῶν και τῶν ποταμῶν, ἡ αὔρα τῶν θαλασσῶν μὲ τὰ δαντελωτὰ ἀκρογιαλῖα, εἶναι τόποι πληροφοριῶν γιὰ τὸ «πέρασμα» τοῦ 'Ἰησοῦ. Θυμοῦνται τὸν Διδάσκαλο, τὸν 'Ιατρό, τὸν Σωτήρα.

Διηγοῦνται γιὰ τὸ ἀνάλαφρο τῆς παρουσίας Του. Γιὰ τὸν συνωστισμό τοῦ ἀκολουθοῦντος ὄχλου. Δειλά-δειλά, ἀπὸ καμμό, μιλᾶνε και γιὰ τὴν τελευταία ἀγωνιώδη νύχτα τῆς ἐπιγειοῦ ζωῆς Του.

'Εκείνος, πάλι, «μιλάει» ἐμπλουτίζοντας τὴν Διδασκαλία Του μὲ εἰκόνες και παραδείγματα, παρμένα ἀπὸ τὴ Φύση. Ποῖος και δὲν τοῦ ἔρχονται στὸ νοῦ τέτοια περιστατικά.

Ποῖος, πάλι, και δὲν τοῦ ἔρχονται στὴ μνήμη οἱ ἀφετηρίες-διανθίσεις τῶν παραβολῶν Του μὲ παραδείγματα ἀπὸ τὸν γεωργοποιημένο δίο, ὅπως ἡ Παραβολὴ τοῦ «Σπορέα»¹², τοῦ «'Αμπελοφυτοῦ»¹⁴.

'Η συμπεριφορὰ αὐτῆ τοῦ Μεγάλου Φίλου τῆς φύσεως μᾶς προτρέπει γιὰ νὰ Τὸν μιμηθοῦμε. Μᾶς ὑποδεικνύει νὰ συμφιλιωθοῦμε μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε ὡς καταφυγὴ γιὰ ὠφέλεια. Χωρὶς ἀφέλεια (ἀκρισία). Σὰν προσφυγὴ γιὰ ἐναύσματα στοχασμοῦ. Εὐκαιρία, γιὰ προσέγγιση μιᾶς θεο-λογικῆς οἰκο-λογίας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΨΑΡΙΩΤΗΣ
Γεωπόνος

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Τῆ ἐπαύριον τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, Οἴκοι (Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ)
2. 'Ο Εἰρμὸς τῆς α' ὠδῆς τῶν Χριστουγέννων (Κοσμᾶ τοῦ Μελωδοῦ)
3. Τῆς 'Αγίας και Πανσόπτου Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ἰησοῦ Χριστοῦ, Προοίμιον (Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ)
4. Μάρκ. 6, 3
5. Μάρκ. 9, 15
6. Δέλτα Σ.Π. «'Η ζωὴ τοῦ Χριστοῦ», σ. 35
7. Ματθ. 9, 1
8. Κεραμίδας Ι. 'Ανδρ. «'Ο 'Ἰησοῦς Χριστὸς και ἡ Φύση». 'Αθήνα 1973, σ.σ. 18
9. Ματθ. 4, 22
10. Ματθ. 4, 17
11. Ματθ. 5, 1 κ.ε.
12. Ματθ. 13, 4-9
13. 'Ἰω. 10, 1-16
14. Λουκ. 13, 6-9

ΕΟΡΤΙΑ

Νά μπούμε στο κλίμα τῶν ἐορτῶν; Γιατί ὄχι; Οἱ ἔμποροι μπῆκαν ἤδη. Καὶ οἱ δῆμοι. Στολισμένες βιτρίνες. Φωταγωγημένοι δρόμοι. Χαρούμενοι ἀγιοβασίληδες. Χριστουγεννιάτικη μουσικὴ καὶ τραγοῦδια.

Καὶ ὕστερα; Ὑστερα θὰ ἔλθουν οἱ μεγάλες μέρες. Θὰ σταματήσουν οἱ δουλειές. Θὰ καθήσουμε στὸ γιορτινὸ τραπέζι, μὲ συγγενεῖς καὶ φίλους. Καὶ μετὰ, ἡ ζωὴ θὰ ξαναρχίσῃ σὰν πρῶτα. Οἱ μεγάλες ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρωτοχρονιάς θὰ ἔχουν περάσει, χωρὶς νὰ μᾶς ἔχουν ἀγγίξει.

Τὰ Χριστούγεννα κατήντησαν μιὰ ἀργία, ὅπως οἱ ἄλλες. «**Τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον**» μᾶς ἔμεινε ἀγνωστο καὶ ἀπρόσιτο. Καὶ **τὸ «ἀπ' αἰῶνος μυστήριον**», ἡ σάρκωσις καὶ ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ, δὲν μᾶς φανερώθηκε. Ἄλλὰ τὰ ἀναζητήσαμε; Ἀφιερῶσαμε λίγο χρόνο γιὰ νὰ σκεφθοῦμε; Προετοιμασθήκαμε γιὰ νὰ τὰ ὑποδεχθοῦμε;

Μέσα στὴν παραζάλη τοῦ καιροῦ μας, μὲ τὴ φροντίδα νὰ ἀποκτήσουμε γνώσεις χρήσιμες καὶ χρῆμα, ἐπίσης χρήσιμο, χάσαμε τὴ γνώση. Αὐτὴν ποὺ τὸ φῶς τῆς ἦλθε νὰ ἀνατείλῃ στὸν κόσμον ἢ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ ποὺ «οἱ τοῖς ἀστροῖς λατρεύοντες» (οἱ σοφοὶ βασιλιάδες τῆς Ἀνατολῆς) «*ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο*».

Ἡ 1ῆ Ἰανουαρίου, συμπίπτει ἀπλῶς μὲ τὴν Πρωτοχρονιά. Αὐτὸ ποὺ ἐορτάζουμε τὴν ἡμέρα αὐτή, εἶναι «*ἡ Περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ*» καὶ «*ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Βασιλείου*». Ἡ Περιτομὴ ἔχει τὸν δικό της συμ-

βολισμό καὶ τὴν δική της ἐρμηνεία. Ὁ Χριστὸς τὴν δέχεται μὲ τὴ θέλησή Του «*ἵνα παύσῃ τὰ σκιῶδη τοῦ Νόμου καὶ περιέλῃ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν*». Αὐτὴ εἶναι ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ θεολογία τῆς Περιτομῆς, τὴν ὁποῖαν «*ὁ τῶν ὄλων Κύριος ὑπομένει*» καὶ «*ἄβροτῶν τὰ πταίσματα ὡς ἀγαθὸς περιτέμνεται*». Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ νόημα τῆς ἐορτῆς.

Ἄντι τούτου, ἐμεῖς μένομε στὰ ἐξωτερικά. Ψάλλομε τὰ τροπάρια, τὰ «τραγοῦδια τοῦ Θεοῦ», χωρὶς νὰ συλλαμβάνουμε τὸ νόημά τους. Ἐορτάζουμε, οἱ περισσότεροι, τὸν κοκκινόφορεμένο Ἅγιο Βασίλη, τὸν Σάντα Κλάους, ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸν ἀσκητικὸ Ἐπίσκοπο τῆς Καισαρείας μὲ τὸ τριμμένο ράσο. Καὶ ἀπέχει παρασάγγας ἀπὸ «*τὸν οὐρανοφάντορα τοῦ Χριστοῦ*», τὸν «*μύστην τοῦ Δεσπότη*», «*τὸν φωστῆρα τὸν φαεινόν*». Τοῦ ὁποῖου ὁ φθόγγος «*ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν*» ποὺ δέχθηκε τὸν λόγο του, «*δι' οὐ θεοπρεπῶς ἐδογματίσε*» καὶ «*κατεκόσμησε τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων*». Ἐμεῖς, οὔτε τὸν λόγο του ἀκούσαμε, οὔτε τὰ θεοπρεπῆ δόγματά του προσέξαμε. Καὶ τὰ ἦθη μας ἔμειναν γυμνά, χωρὶς τὸν πνευματικὸ στολισμὸ ποὺ Ἐκείνος ἤρθε νὰ φέρῃ.

Νά μπούμε στὸ κλίμα τῶν ἐορτῶν; Ναι. Ὅχι ὅμως τοῦ δρόμου, ἔστω καὶ φωταγωγημένου. Ἄλλὰ στὴν ἄρρητη φωταγωγία τοῦ πνεύματος, ποὺ ἔφερε στὸν κόσμον ἢ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΦΥΣΗ

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του οργανισμού «Παγκόσμιο Ταμείο για την Φύση» τὸ 1/3 τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἐπάνω στὴ γῆ μας ἔχει καταστραφεί ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες δραστηριότητες, μόλις κατὰ τὴν τελευταία εἰκοσιπενταετία, τὴν πλέον καταστρεπτικὴ χρονικὴ περίοδο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν δεινοσαύρων. Στὴν ἔκθεση αὐτὴ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι, περισσότερο ἀπὸ τὰ μισὰ δάση τοῦ πλανῆτη ἔχουν ἐξαφανισθεῖ, τὸ 40% τῶν ὑδάτων θεωροῦνται μολυσμένα, ἐνῶ μερικὰ εἶδη ζώων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ταυτίσει τὴν παρουσία τους μὲ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ στὴν γῆ, κινδυνεύουν νὰ ἐξαφανισθοῦν. Ἀπὸ τὸ 1970 καὶ ἐντεῦθεν ἔξ ἀιτίας τῆς ρυπάνσεως τῶν νερῶν καὶ τῆς ἀλόγιστης ἀλιείας ἔχει προκληθεῖ σημαντικὴ μείωση τῶν ἀλιευμάτων κατὰ 30%.

Ἐξ ἄλλου καὶ τὰ ἀποθέματα ποσίμου νεροῦ μειώνονται κατὰ σημαντικὸ ποσοστὸ ἔξ ἀιτίας τῆς βιομηχανικῆς ρυπάνσεως καὶ τῶν ἀγροτικῶν καλλιεργειῶν. Οἱ διαστάσεις τοῦ προβλήματος τῆς ἐπάργειας τοῦ νεροῦ εἶναι ἐξαιρετικὰ σοβαρὲς καὶ μᾶλλον δικαίω-νουν ὅσους ἔχουν προβλέψει, ὅτι αἰτία τῶν μελλοντικῶν πολέμων δὲν εἶναι τόσο τὸ πετρέλαιον ὅσον τὸ νερό.

Πέραν ὅμως τούτων καὶ τὸ ἀπὸ ἐτῶν ση-μειούμενο ἀνοιγμα τῆς τρύπας τοῦ ὄζοντος ἐπάνω ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ἀνταρκτικῆς δημιουργεῖ εὐλόγες ἀνησυχίες γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν γένει τῶν ἐμβίων ὄντων ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ. Δίχως ἀμφιβολία ἡ περίοδος ποὺ διανύουμε εἶναι κρίσιμη γιὰ τὴν διατήρηση τῆς φυσικῆς ἰσορροπίας στὸ ἀμε-σο μέλλον.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὲς οἱ ἀνησυχ-τικὲς διαπιστώσεις ἐπισημαίνονται εὐκαίρως ἀκαίρως συχνὰ καὶ εἶναι γνωστὲς ἐν πολ-λοῖς ἀπὸ τὴν δεκαετία τοῦ 1970 τόσο σὲ

ἠγετικὸ ἐπίπεδο ὅσον καὶ στοὺς ἀπλοὺς πο-λίτες, ἐν τούτοις δὲν διαφαίνονται οἱ θαρ-ραλέες πρωτοβουλίες γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος. Καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ ἐρώτημα εἶναι: εἴμαστε οἱ σημερινοὶ ἄνθρω-ποι πρόθυμοι νὰ ἐξαγοράσουμε τὴν σωτη-ρία τῆς γῆς στὴν τιμὴ μιᾶς ριζικῆς ἀλλαγῆς τῶν ἀξιών μας καὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς μας, τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν μας στόχων καὶ τῆς μορφῆς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τε-χνολογίας ποὺ ἀσκοῦμε; Ἡ τείνουμε νὰ ἀκο-λουθήσουμε τὸν Φαουστικὸν τρόπο τοῦ «χα-ρῆτε τώρα, πληρῶστε ὅμως πολὺ ἀργότερα»; Ὁ δρόμος ποὺ μένει νὰ διατρέξουμε δὲν εἶ-ναι πολὺ μακρὸς ἢ στιγμὴ τῆς πληρωμῆς πλησιάζει.

Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ριζικὴ ἀναθεώ-ρηση τῆς στάσεως τοῦ ἀνθρώπου στὸν 21ο αἰῶνα ἐναντὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ τρόπου ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πλοῦτου τῆς γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀναγκῶν του, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς τὴν ἐπανατοποθέτησι τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς στὴν βάση τοῦ εὐαγγελ-ικοῦ μηνύματος καὶ στὸν λόγο τοῦ Κυρίου ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω ζῆσεται ἄνθρωπος».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ

Μὲ ἀνησυχία ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία πα-ρακολουθεῖ τὴν διαρκῶς αὐξημένη ἐγκλημα-τικότητα, τὰ συμπτώματα τῆς ὁποίας μετα-δίδουν καθημερινὰ τὰ δελτία εἰδήσεων. Καὶ ἡ ἀνησυχία ἐπαυξάνει ὅταν γίνονται γνω-στὲς περιπτώσεις γιὰ ὑπαλλήλους καὶ στε-λέχη τῆς κρατικῆς ἱεραρχίας, ποὺ εἶναι ἐπι-φορτισμένα γιὰ τὴν τήρησι τῆς τάξεως καὶ τὴν ἐμπέδωσι τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν καὶ τῆς παρουσίας των νὰ ἔχουν ἀπομειω-μένο τὸ αἶσθημα τοῦ καθήκοντος μὲ συνέ-πεια νὰ ὑποθάλπουν τοὺς κακοποιούς. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐπίρριψη τῶν εὐθυνῶν ἀποκλειστικὰ σὲ ὀρισμένα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα κατέχουν

ύψηλές θέσεις στους τομείς της δημόσιας διοικήσεως σχετικούς με την δημοσία ασφάλεια. Πέραν τῶν πολιτικῶν εὐθυνῶν ὑπάρχουν καὶ οἱ κοινωνικὲς εὐθύνες, γιὰ τὶς ὁποῖες πολὺ λίγος λόγος γίνεται.

Τὸ ὅλο πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὸ ὁποῖο καλλιεργεῖται στὸ κοινωνικὸ σῶμα καὶ ἐξαντλεῖται στὴν πρακτικὴ ζωὴ στὴν ἀναζήτηση προσθέτων πόρων γιὰ τὴν ἱκανοποίηση ἐν πολλοῖς τῶν διαρκῶς διευρυνομένων ὑλικῶν ἀναγκῶν, συντελεῖ στὴν ἀμβλυνση τοῦ ἠθικοῦ αἰσθητηρίου σὲ πολλοὺς, μὲ συνέπεια τὰ φαινόμενα τῆς παραβάσεως τοῦ καθήκοντος νὰ αὐξάνονται.

Ἡ ἐπίκληση τοῦ ἐπιχειρήματος τῶν χαμηλῶν ἀπολαυτῶν τῶν ὑπαλλήλων σχετικῆν ἀξίαν ἔχει. Βεβαίως ἡ ἐπαρκὴς μισθοδοσία εἶναι ἱερὸν καθήκον τοῦ κράτους, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐξαγοράζεται. Ἡ ἠθικὴ κρίση τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ βαθύτερη αἰτία τῆς ἠθικῆς κρίσεως τῆς δημόσιας διοικήσεως. Καὶ στὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν χωλαίνει ἡ κρατικὴ μηχανὴ σὲ τόσο εὐαίσθητους τομείς, ὅπως ἐκεῖνοι τῆς δημόσιας ασφάλειας, ἡ ἀπάντηση ἔρχεται ἀπὸ τὴν διαπίστωση τῆς πραγματικότητος. Ἔχουμε διοίκηση καὶ διοίκηση ἀντάξια τῆς κοινωνίας ποὺ ὑπηρετεῖ. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν τῆς διαπιστωμένης διαφθορᾶς στὰ κρατικὰ ὄργανα δὲν μπορεῖ νὰ ἀποχωρισθεῖ ἀπὸ τὸ γενικώτερο πρόβλημα τῆς ἀποτυχίας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀποστασίας του ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀνάγκη λοιπὸν τοῦ ἠθικοῦ ἐπανοπλισμοῦ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰδικώτερα ἐκεῖνου ποὺ ἀσκεῖ κρατικὸ λειτούργημα, ὅπως τοῦ ἀστυνομικοῦ, εἶναι ἐπιτακτικὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν πιστῶν, τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ πνεύματος, εἶναι μεγάλη.

«ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ»

Ἀποτελεῖ χρέος γιὰ τὶς «Ἀκτῖνες» νὰ ἀπευθύνουν τὸν ἀδελφικὸ τους χαιρετισμὸ στὸ μηνιαῖο παιδαγωγικὸ περιοδικὸ «Ἐλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή», ὄργανον τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λει-

τουργῶν καὶ τὶς εὐχὲς γιὰ τὴν συνέχιση τῆς καρποφόρου διακονίας στὸν χῶρον τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας γενικώτερα, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμπληρώσεως πενήντα ἐτῶν συνεχοῦς κυκλοφορίας.

Ἐντεταγμένη καὶ ἡ «Ἐλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή» στὸ ἴδιο πνευματικὸ ἔργο μὲ τὶς «Ἀκτῖνες» ἐκπέμπει τὸ δικὸ της μήνυμα γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὸν δικὸ της τομέα, ἀσκεῖ καλοπροαίρετη κριτικὴ καὶ καλόπιστον διάλογο, προβάλλοντας θέσεις σύμφωνα μὲ τὴν ἑλληνικὴ καὶ ὀρθόδοξη παράδοση καὶ προτείνοντας ἐνδεδειγμένες καὶ οἰκοδομητικὰς λύσεις γιὰ τὴν ἀντιμέτωπιση τῶν ποικίλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουν στὴν εὐαίσθητη περιοχὴ τῆς Παιδείας στὶς ἡμέρες μας.

Δημιούργημα τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα, θεολόγου καὶ παιδαγωγοῦ, ἐκλεκτοῦ μέλους τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ἡ Ζωή», ὁ ὁποῖος ἀνάλωσε τὴν ζωὴν του γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῆς Παιδείας, ἡ «Ἐλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή» κατέστη ἐπιστημονικὸ δῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προβάλλεται ἡ ὑγιὲς παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ αὐθεντικὴ ἑλληνοχριστιανικὴ παράδοση μὲ τὴν δημοσίευση ἀρθρῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς θέματα μελέτης κυρίως τὴν ψυχολογία, τὴν ἀγωγή καὶ τὴν μόρφωση τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων.

Ἐπιπλέον στὴν ὕλη τοῦ Περιοδικοῦ περιλαμβάνονται καὶ ἄρθρα θρησκευτικοῦ, ἔθνικοῦ, ἱστορικοῦ, λογοτεχνικοῦ, φιλοσοφικοῦ καὶ κοινωνιολογικοῦ περιεχομένου, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν ὄχι μόνον τοὺς ἀνήκοντες στὸν κλάδο τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀλλὰ καὶ γενικώτερα κάθε μορφωμένον ἄνθρωπον.

Ἡ εὐχή μας εἶναι γιὰ τὴν μακροήμερευση τῆς «Ἐλληνοχριστιανικῆς Ἀγωγῆς» καὶ τὴν συνέχιση τῆς πνευματικῆς τῆς ἀποστολῆς, προσηλωμένης πάντοτε στὸν κανόνα τῆς Πίστεως καὶ στὶς ἀρετὲς ποὺ ἔθεσε ὁ ἰδρυτὴς τῆς καὶ τὶς ὁποῖες ἀκολουθοῦν ἀταλάντευτα οἱ διάδοχοί του.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἄραγε πῶς ἀντιμετωπίζουμε τὰ Χριστούγεννα οἱ Νεοέλληνες; Σὰν μιὰ γιορτὴ μέσα στοῦ χρόνο γιὰ ξεφαντώματα καὶ ρεβεγιὸν ἀκριβῶς τὴν παραμονὴ τῆς μεγάλης γιορτῆς; Ἡ μήπως ἔχει κάτι ἀπομείνει μέσα μας ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο; Ἴσως μᾶς συγκινεῖ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη...» Τόσο ποθοῦμε τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ κάθε φορὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ κοντὰ μας. Καὶ ὁμως ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ πραγματικὴ εἰρήνη. Γιατὶ Αὐτὸς εἶναι ὁ Μόνος ποὺ τὴν διεθέτει καὶ γι' αὐτὸ ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴ δυνατότητα νὰ τὴν ὑπόσχεται σὲ κείνους ποὺ θὰ τὴν ζητήσουν. Ἡ φετεινὴ Φάτνη ἄς σημάνει γιὰ τὸν καθένα μας μιὰ πνοὴ ἀναγέννησης μὲ ἐσωτερικὴ εἰρήνην καὶ γαλήνην ποὺ εἶναι ἡ βάση τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου ὅλου.

ΣΕ ΔΥΟ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΑ

«Μέσα σὲ δύο Σαββατοκύριακα τὰ παιδιὰ μας ἔγιναν αὐτόπτες μάρτυρες 23 δολοφονιῶν, 36 ἐμπρησμιῶν, 17 σωματικῶν βλαβῶν καὶ 111 συμπλοκῶν. Ἡ τηλεοπτικὴ εἰκόνα ἀπειλεῖ ἄμεσα τὴν ψυχολογία τῶν παιδιῶν». Αὐτὰ τὰ συγκλονιστικὰ καὶ θαυμαστά στοιχεῖα ἀνακοίνωσε ὁ Ὑπουργὸς Δημόσιας Τάξης μιλώντας στὴν ἡμερίδα ποὺ ὀργάνωσε τὸ Ἴδρυμα γιὰ τὸ Παιδί καὶ τὴν Οἰκογένεια μὲ θέμα: *«Ἡ οἰκογένεια καὶ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης».*

Ἄρχισαν, δυστυχῶς, πολὺ ἀργὰ νὰ ἀντιλαμβάνονται μερικοὶ ὅτι οἱ διαμαρτυρίες τοῦ κόσμου γιὰ ὅσα κακῆς ποιότητος θεάματα μεταδίδονται ἀπὸ τὴν Τηλεόραση ἀποτελοῦν ὑψιστὸ κίνδυνο γιὰ τὰ παιδιά μας. Πολλαπλασιάστε τὰ Σαββατοκύριακα (ἀλλὰ καὶ τὶς ἄλλες μέρες) γιὰ ἓνα χρόνο καὶ μετρήστε μὲ τί φορτίζεται ἡ συνείδηση

τοῦ παιδιοῦ. Κάθε στιγμὴ ἀναπλάσσει στὸν συνειδησιακὸ του χῶρο εἰκόνες, ἔννοιες, ιδέες, ποὺ δηλητηριάζουν τὴ ζωὴ του καὶ προπαντὸς τὴν ψυχὴ του. Πότε οἱ ὑπεύθυνοὶ θὰ ἀναλάβουν κάποιες εὐθύνες, ὄχι ψεύτικες καὶ κροκοδείλιες, οὔτε ξύλινες καὶ ἀνάληπτες, ἀλλὰ σωστὲς γιὰ τὴ σωτηρία τῶν παιδιῶν μας;

ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ

Παρατηρήθηκε ὅτι ἡ δυστυχία εἶναι ὑλικὸ ἐμπορεύσιμο. Ὑποστηρίχθηκε ὅτι εἶναι προτιμότερη ἀκόμη καὶ μιὰ χυδαία τηλεόραση ἀπὸ μιὰ ἐξουσία ποὺ προσπαθεῖ νὰ τὴν ἐλέγξει. Δηλώθηκε ἀκόμη ὅτι ἡ ἐπικαιρότητα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο οἱ γκρίζες καὶ ἄρρωστες πλευρὲς τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ ἡ συμπεριφορὰ ποὺ ἀναδεικνύει τὶς θετικὲς ἀξίες. Παραδέχτηκαν ἀκόμη ὅτι εἶναι οὐτοπικὸ νὰ περιμένει κανεὶς ἀπὸ τὴν Τηλεόραση νὰ διαμορφώσει ἦθος, ὅταν π.χ. περνᾷ τὴν εἰκόνα τῶν γυναικῶν σὰν μιὰ ξεχωριστὴ ὁμάδα ἀπέναντι στοὺς ἄνδρες-ἐχθροὺς.

Τὴν ἔλλειψη σεβασμοῦ στὸ ἀνθρώπινο σῶμα καὶ τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο τὴ συναντᾶμε καθημερινά. Ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Χρειάζεται γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀνάλογος σεβασμὸς.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ

ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Τὸ πόσο σὲ ὅλα τὰ παραπάνω συμμετέχουν ὁ καθένας μὲ τὸν τρόπο του, οἱ κ.κ. δημοσιογράφοι, οἱ πάσης φύσεως σεναριογράφοι καὶ οἱ παρουσιαστὲς τῶν διαφόρων προγραμμάτων, ἄς τὸ ἀφήσουμε γιὰ σήμερα ἀσχολίαστο. Εἶναι ὁμως ὅπως ὅποτε σαφές, πῶς πάντα μπορεῖ νὰ ὑπάρχει κά-

ποια καλή πρόθεση αλλά τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μετράει. Καὶ κρίμα γιατί καὶ καταξιωμένοι ἠθοποιοὶ ὑποχρεώνονται ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ παίζουν περιέργους ρόλους - δὲν εἶναι ἄραγε αὐτὸ ἓνα εἶδος καταπίεσης; "Ἄς ἀντιληφθοῦν καὶ οἱ ἴδιοι ὅτι ὁ κόσμος δὲν ζηταίε νὰ παραδειγματισθεῖ ἀπὸ τὴν παθολογία τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὑγεία τῆς. Λεῖπει τελείως ἀπὸ τίς τηλεοπτικῆς σειρῆς ἡ ἀνθρωπιά, ἡ εὐγένεια, ἡ τρυφερότητα. Οἱ ἐπικοινωνιῆς τῶν γονέων μεταξὺ τους ἔχουν ὄψη θηριοτροφείου. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν γονέων πρὸς τὰ παιδιὰ εἶναι τόσο ἀσχημη ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ περιγραφεῖ. Καὶ τόσο ἀντίθετη μὲ αὐτὴ ποὺ μπορεῖ νὰ φαντάζεται κανεὶς πὼς ἰσχύει στὴν παραδοσιακὴ πυρηνικὴ ἑλληνικὴ οἰκογένεια. Κάποιος φραγμὸς, μιὰ σύσταση ἔστω δὲν ἀποτελεῖ λογοκρισία, ἀλλὰ προστασία. Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ ἔχει καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τὸ μέρος τῆς μεγάλης τῆς εὐθύνης.

Πρέπει ὅμως νὰ συγκαροῦμε ἐκείνους ποὺ ἐπιλέγουν προγράμματα ποὺ ἀκίνδυνα μπορεῖ νὰ παρακολουθεῖ χωρὶς κίνδυνο ἡ οἰκογένεια.

ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ Ι.Μ. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Μὲ τὴν παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ ἄλλων ἐπισήμων γιορτάστηκαν μὲ θυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια οἱ ἐκδηλώσεις γιὰ τὰ χίλια χρόνια τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξενοφώντος τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ὑπάρχουν ἐκεῖ χειρόγραφα ἀνεκτίμητης ἀξίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ δύο μεγαλύτερες ψηφιδωτῆς φορητῆς εἰκόνες σὲ ὅλο τὸν κόσμο, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἱστορικὸ ἔγγραφο τοῦ Νικηφόρου τοῦ Α' ποὺ πιστοποιεῖ τὴν ὑπαρξὴ τῆς Ι. Μονῆς. Ἐπίσης ὑπάρχει χειρόγραφο Εὐαγ-

γέλιο τοῦ 1181 ποὺ ἀπὸ θαῦμα διασώθηκε ἀπὸ πυρκαϊὰ ποὺ κατέστρεψε μεγάλο μέρος τῆς Μονῆς τὸ 1817.

Κιθωτὸς τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ "Ἅγιον Ὅρος μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας διαφυλάττει τὸν κρίκο αὐτὸ τῆς Ὁρθοδοξίας ποὺ ἐνώνει τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πιστεύοντες σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

ΚΟΡΥΦΑΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Ἐκδοτικὸ γεγονός θεωρεῖται ἡ ἐκδοσὴ δύο χειρογράφων Κωδίκων. Τοῦ ἐνὸς (655 τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς Βατοπεδίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους -χρονολογεῖται στὰ τέλη τοῦ 13ου ἢ στὶς ἀρχές τοῦ 14ου) καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κώδικα 388 τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βενετίας, ποὺ χρονολογεῖται τὸν 15ο αἰώνα. Ὅπως εἶναι ἴσως γνωστὸ τὸν 2ο αἰώνα μ.Χ. γράφτηκε ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα γεωγραφικὰ ἔργα γιὰ τὸν τότε γνωστὸ κόσμο, ἀπὸ τὸν Ἑλληνα Κλαύδιο Πτολεμαῖο (125-161 μ.Χ.) μὲ τίτλο «Γεωγραφικὴ Ἀφήγησις ἢ Ὑφήγησις», ὅπου παρουσιάζεται ἓνα πανόραμα τῆς οἰκουμένης μὲ συγκεκριμένα μέτρα καὶ ὄρια. Τὸν 13ο αἰώνα καὶ τὸν 15ο ὀνομαστοὶ Ἕλληνες καλλιτέχνες φιλοτεχνοῦν δύο περιήφimus κώδικες μὲ τὸ κείμενο τοῦ Πτολεμαίου. Ἡ Ἱερὰ Μεγίστη Μονὴ Βατοπεδίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἡ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βενετίας, ἀνέθεσαν σὲ ἐκδοτικὸ οἶκο νὰ παραδώσει στὴν παγκόσμια διβλιογραφία τοὺς Κώδικες αὐτοὺς, ὑψηλῆς αισθητικῆς καὶ κορυφαίας ἐπιστημονικῆς ἀξίας, μὲ τὴ μορφή τοῦ πρωτοτύπου. Τὸ ἔργο ποὺ παρουσιάσθηκε σὲ ξενοδοχεῖο τῶν Ἀθηνῶν περιέχει τὸ κείμενο καὶ τοὺς χάρτες ποὺ τὸ συνοδεύουν περίτεχνα σχεδιασμένους.

Ἐνα ἀκόμη δείγμα ποὺ δείχνει τὴν ἀδιάκοπη συνέχεια τῆς προσφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος στὸν κόσμο ὁλόκληρο.

Σ.Β.Π.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΑΓΓΕΛΟΙ ΜΕΤΑ... ΑΛΙΕΩΝ ΔΟΞΟΛΟΓΟΥΣΙ

Καί ἡ ὑστάτη ἐλπίς, ὅπως ἐορτάσωσι λειτουργούμενοι οἱ πτωχοὶ ἀλιεῖς τοῦ ἰχθυοδότου καὶ ἰχθυόεντος οἰκισμοῦ τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἐξέλιπεν. Ἐκλινεν ἦδη πρὸς ἐσπέραν ἡ 24ῃ Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ ὁ ἀναμενόμενος, ὡς ἄλλος Μεσσίας, ἱερεὺς δὲν εἶχεν εἰσέτι φανή. Ὁ ἥλιος ἀθέατος εἶχε βασιλεύσει ἀδόξως ὀπισθεν τῶν ἀδιαπεράστων ὑπὸ τῶν ἀκτίνων του οὐρανίων φαιῶν πετασμάτων καὶ ἠκολούθη ἡ νύξ. Ἀλλὰ τίς εἰρωνεία! Αὐριον ἀνέτελλεν ἡ Ἀνατολή τῶν Ἀνατολῶν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι θὰ παρέμενον «ἐν σκότει καὶ σκιᾷ» ὄχι μόνον στερούμενοι τοῦ ζωογόνου φωτὸς τοῦ μεγάλου φωστήρος, συνεχιζομένης τῆς ἀνηλεοῦς κακοκαιρίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ «Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης», μὴ ἀνανεουμένης τῆς παρουσίας Του διὰ τῆς θείας Λειτουργίας, ἐλλείπει ἱερέως λειτουργοῦ. Καὶ παρὰ τὴν ἔγκαιρον παράστασιν των πρὸς τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον τῆς ἐγγύς κωμοπόλεως καὶ τὴν διαβεβαίωσιν ἐκείνου ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ ἀπέστελεν ἱερέα πρὸς τοῦτο, ἕως καὶ τῆς ὥρας ἐκείνης, ὅπου ἐνύκτωνεν, οὐδεὶς εἶχεν ἐμφανισθῆ. Ὁ δὲ χειμῶν ὅλον ἐπεδεινούτο. Καὶ νέα χιονοθύελλα ἐπληττε τὸν παράκτιον οἰκισμὸν καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ μέρη. Δὲν ἐπρόκειτο θεβαίως περὶ ὀλιγωρίας τοῦ ὑποσχεθέντος ὀφρικούχου κληρικοῦ ἢ ἀνυπακοῆς τοῦ ἐνταλθέντος ἱερέως, ἀλλὰ περὶ παντελοῦς ἀδυναμίας πραγματώσεως τοῦ ὑπεσχημένου, καθότι ὁ οἰκισμὸς εἶχε πάντῃ ἀποκλεισθῆ. Οὗτος ἔκειτο ἐπὶ κυκλοτεροῦς ὑψηλῆς ἐκτάσεως εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς χερσονήσου, ἧτις προέβαλλεν εὐτόλμως ὡς κατεσκληκυῖα χεῖρ κεκυφὸτος γέροντος ἐπαίτου,

μάτην αἰτοῦντος ἐλεημοσύνην παρὰ τοῦ ἀναλήτου πελάγους. Ἐνθεν καὶ ἐκεῖθεν ὑψιτενεῖς ἀπόκρημνοι καὶ ἀλίκυτοι βράχοι ἀπέκλειον τὸ χωρίον καὶ ἐπροστάτευον τοῦτο ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ πόντου. Καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἶχεν ἐξ ὄλου ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τὴν ἐνδοτεράν χώραν, καθότι τὰ πάντα εἶχον ταφῆ ὑπὸ τὸ λευκὸν σάββανον παχείας χιόνος, μὴ ἐπιτρεπούσης τὴν κοινωνίαν μετ' ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ Αὐτοῦ τοῦ ἐνσαρκουμένου Λόγου ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει. Οὐδεμία ὁδὸς ἀπὸ ξηρᾶς, οὔτε ἀμαξιτῆ οὔτε ἡμιονικῆ, ἦτο πλέον βατή. Καὶ ἐνῶ παρέμενεν ἕως καὶ τῆς χθεσινῆς ἡμέρας ἡ ἀπὸ θαλάσσης προσπέλασις ἐφικτὴ πως, αἰφνιδίως μεταστραφέντος τοῦ ἀνέμου πρὸς τὸν γραιγον καὶ ἐνταθέντος αὐτοῦ εἰς θυελλώδη, ἀπεκλείσθη παντελῶς πᾶσα προσέγγισις. Ἡ θάλασσα ἀποθηριαθεῖσα πλέον ἠπείλει νὰ καταπῆ τὸν οἰκισμὸν. Μαινομένη καὶ ἀφρίζουσα, συνεσειετο, ἐκόχλαζεν, ἀνεκυκᾶτο, ἐφρύαττεν, ἐβρυχᾶτο, ἠπείλει καὶ κατηρᾶτο καὶ ἐφώρμα ὅλον ἐξαγριουμένη ὡς λέαινα ὠρυομένη «ζητοῦσα τίνα καταπῆ». Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἀντεμετώπιζον οἱ ἐν ἀπομονώσει πλέον πτωχοὶ ἀλιεῖς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των θέμα ἐπισιτισμοῦ, καθ' ὅσον προνοοῦντες εἶχον κάμει τὰς προμηθείας των καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης, οἶον ἄλευρον, ὄσπρια, ἔλαιον, οἶνον, μυζήθρας, ἀλίπαστα ὡς καὶ ξηροῦς ὀκτάποδας ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἀλιείας καὶ λείας των. Προσέτι καὶ τινες τούτων διετήρουν ὀλίγας ὄρνιθας καὶ ἰνδιάνους, οἵτινες θὰ ἐλάμπρυνον τὴν ἐορταστικὴν τράπεζαν τῆς ἡμέρας. Θὰ ἐστεροῦντο ὅμως τοῦ οὐρανοῦ Ἄρτου καὶ τῆς θείας εὐφροσύνης τῆς ἀθανάτου τραπέζης,

μένοντες άνευ θείας Λειτουργίας! Ή καταδίκη των είχεν έκδοθη και καταγραφη από τὰ άνοικτίρμονα στοιχεία της φύσεως, ούσα τελεσίδικος και μη έφεσιβαλλομένη. Θα παρέμενον «χρονιαρά μέρα» άλειτούργητοι, άλιβάνιστοι και άμεταλάβωτοι.

Περί την έσπέραν λοιπόν της παραμονής εκείνης, προοιωνιζούσης τὰ πενιχρότερα και άτυχέστερα Χριστούγεννα, η συντροφία των άλιέων, πλην των γεγηρακότων, είχεν άνταλλάξει την θαλπωρήν της οικογενειακής έστίας με τον μοναδικόν τόπον έντεύξεως, κοινωνίας και άναψυχής, τὸ καπηλειόν άμα και παντοπωλειόν του άσήμου οικισμού. Τοῦτο διετήρει ὁ μπαρμπα-Χρήστος ὁ Ξένος, ὁ άποκαλούμενος και Κοκοβιός, βραχὺς τὸ δέμας, τέως άλιεύς και θαλασσομάχος, νῦν δὲ στεριανός, οίονει έκβρασθεις ὑπὸ της άγνώμονος και άχαρίστου κυρίας του της θαλάσσης, άφου ὑπηρετήσεν αὐτήν πιστῶς ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ζωήν. Και είχε μὲν λάβει πενιχράν τινα σύνταξιν παρὰ της πολιτείας, αλλά τὸ «έφάπαξ» κατεβλήθη αὐτῷ παρὰ της σκληρᾶς θαλάσσης με την μορφήν έπωδύνου ρευματοπαθείας καθιστώσης αὐτὸν άνικανον πρὸς πᾶσαν άλλην εργασίαν. Ὁ άλιεύς οὔτος, καλοκάγαθος έκ φύσεως και εὐσεβής έκ παραδόσεως, διετήρει τὸ μοναδικόν τοῦτο κατάστημα και έφρόντιζε μετὰ ζήλου και στοργῆς τὸν έν γήρει πίοινο διάγοντα ναῖσκον του προστάτου των ναυτικῶν, ταχθεις εἰς τοῦτον πρὸς διάσωσιν κατὰ τὸ τελευταῖον του ναγάγιον. Έφάνη δὲ και τυχερός, καταβαλὼν εἰς την άνοικτίρμονα θάλασσαν, ὡς μόνα λύτρα, την «Γοργόνα» του, τὸ άλιευτικόν του πλοιάριον, τὸ ὅποιον εκείνη κατέπιεν. Κατ' αρχὰς ἦτο άπαρηγόρητος, άλλ' εὔρε συντόμως παραμυθίαν πλησίον της έμψύχου Γοργόνας του, ὡς μετωνόμασε την σύννευνόν του Καλήν, εἰς τὸ μικρόν του κατάστημα και εἰς την διακονίαν του ναῖσκου. Γνωρίζων παιδιόθεν, καθότι έγγονός ιερῶς, τὰ ιερά γραμματα και την τυπικήν τάξιν των ιερῶν Άκολουθιῶν, έπεμελείτο του ναῖσκου και έβοήθει τὸν ὑπερήλικα ιερέα εἰς τὸ αναλόγιον,

τηρῶν τὰς άργίας της Κυριακῆς και των μεγάλων εορτῶν ἕως της Άπολύσεως της θείας Λειτουργίας. Εἰς τοῦτο συνεπικουρεῖτο και ὑπὸ της προθυμοτάτης χερσαίας Γοργόνας του, ἡτις περιποιεῖτο μετ' έπιμελείας, οὐχι της τυχούσης, τὸν μικρόν οἶκον του Άγίου. Ὁ έφημέριος του ναῖσκου, μόλις διασωθεις έκ του τραγικοῦ Μικρασιατικοῦ ναυαγίου από των ἐτῶν, φερόμενος ὑπὸ των κυμάτων, εὔρέθη εἰς την περιοχὴν και διωρίσθη ὡς έφημέριος του μικροῦ χωρίου, άσκῶν παραλλήλως πρὸς τὰ λειτουργικά του καθήκοντα και τὸ άποστολικόν έπάγγελμα του άλιέως, ὅπερ εγνώριζεν έκ νεότητος, του χωρίου μη δυναμένου ὅπως συντηρηῆ ιερέα. Ὑπερενεηκοντούτης πλέον είχε καταπέσει, οἰκουρῶν συνεχῶς. Φέτος δὲ ἠδυνάτει πάντη, ὅπως εγειρόμενος τελέσῃ την θείαν Λειτουργίαν των Χριστουγέννων. Κατ' αὐτὰς είχε μάλιστα βαρῦνει.

Ἡ μικρὰ συντροφία, κατελθοῦσα εἰς άναγκαστικήν άπεργίαν ἦν της επέβαλεν ἡ κακοκαιρία, είχε ποδίσει εἰς τὸν άσφαλή ὄρμον του μπαρμπα-Χρήστου, ὡς εἶπομεν, από ένωρίς. Έκεῖ έρρόφα βραδέως και μετ' άφάτου ἠδονῆς τὸ «κατοσταράκι» του εὐώδους ρητινίτου, συνοδευόμενον ὑπὸ νηστησίμου μεξέ, ὀκτάποδος τραγανιστοῦ έψημένου ἐπὶ άνθρακιᾶς μετ' άφθόνου άλατος και ὀριγάνεως. Και ἠδολέσχει άλλοτε σοβαρῶς και άλλοτε εὐθύμως ἐπὶ της εργασίας του και της πορείας του καιροῦ, οὔτινος ἦσαν ὄμηροι.

-Χριστούγεννα... άλειτούργητος κι άμεταλάβωτος πρώτη φορά στη ζήση μου! ἠκούσθη νά λέγη ὁ γερο-Χρήστος ὁ Κοκοβιός. Οὔτε και τότες πού με μαξέψανε, ξημερώνοντας ἡ γιορτή, μισοπεθαμένο από τὴ θάλασσα!

-Ἄ! Κάτι δὲν πάει καλά φέτος, προσεῖπεν ὁ Άνέστης ὁ Άχινός, μεσηλιξέ άλιεύς. Κακοσημαδιὰ και γρουσουζιά τέτοια μέρα άλειτούργητοι...

-Και τί φταίμε εμεῖς άν ὁ Μεγαλοδύναμος έκλεισε ὅλες τις στράτες; Σ' Αὐτὸν τὰ παράπονά σας! Έσπευσε νά εἴπῃ ὁ Γιώργης

ὁ Ξιφιός, λαλίστατος καὶ εὐτράπελος, ὅστις διὰ τῆς ἀχαλινώτου γλώσσης καὶ τοῦ νύσσοντος λόγου του δίκην ξιφίου διετρύπα ἀδιακρίτως τοὺς πάντας. "Ὅλων τὰ ἐπάνυμα εἶχεν ἀντικαταστήσει ἐπιτυχῶς μὲ ἀντίστοιχα πρὸς τὸν ἔμβιον κόσμον τῆς θαλάσσης παρεπώνυμα, ἀναλόγως μορφῆς, χαρακτηρισῶν καὶ συνηθειῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καθιέρωσίν των.

-Μὴ μιᾶς ἔτσι! Τῷ ἀντεῖπεν ὁ γερο-Χρῆστος ὁ Κοκοβιός. "Ὅλα τοῦτα ποῦ μᾶς κατατρέχουν εἶναι ἐξ ἁμαρτιῶν μας!...

Ἦκολούθησε μικρά τις σιωπὴ, ἦν κατέλυσεν ὁ Νικολὸς ὁ Σπάρως.

-Μᾶς ἀπαρνήθηκαν οἱ πολιτικάντηδες ποῦ μόνο γιὰ τὴν ψῆφο -κακὸν ψόφο νὰ μὴν ἔχουν- μᾶς θυμοῦνται! Χρόνια τώρα μᾶς γελᾶνε πῶς θ' ἀνοίξουν τὸ δρόμο νᾶρχεται ἀμάξι ὡς ἐδῶ... Ἄλλὰ ποῦ! Ἐ! καὶ κοντεύουν οἱ ἐκλογὲς λίγοι μῆνες καί...

-Ἐμεῖς φταίμε ποῦ τοὺς ψηφίζουμε. Τὸν διέκοψεν ὁ γερο-Χρῆστος ὁ Κοκοβιός. Τὸ ποιὸς φταίει, ἄς τὸ ἀφήσουμε! Αὐριο πεῖτε μου τί κάνουν...

-Νὰ πᾶμε νὰ σηκώσουμε τὸν παπα-Ἰωσήφ ὅπως ὅπως, παρενέβη ὁ Δημητρός ὁ Τσίρος, νὰ τὸν τυλίξουμε στὶς κουβέρτες καὶ νὰ τὸν φέρομε στὰ χέρια ὡς τὴν ἐκκλησιὰ νὰ μᾶς μεταλάβῃ μὲ τὴν Ἁγία Μετάδοση τῶν ἀσθενῶν!

-Εἶσαι στὰ συγκαλά σου, μωρέ! Τὸν ἐπεστόμισε ὁ Στεφανῆς ὁ Σουπιός, γείτων τοῦ γέροντος ἐφημερίου. Ὁ παπα-Ἰωσήφ βγάζει δὲ βγάξει τούτῃ τῆ βδομάδα ποῦ ἀπόμεινε! Μπορεῖ νὰ κάμῃ Πρωτοχρονιά μὲ τοὺς ἀγίους, ποῦ λειτουργάει, στὸν ἄλλο κόσμον!

-Πῶς τῶπες; Ἠρώτησεν ὁ Κωστής ὁ Μπακαλιάρως, ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν Δημητρὸν τὸν Τσίρον. Ἐγὼ δὲν μεταλαβαίνω ἀπὸ τὴ Μετάδοση τῶν ἐτοιμοθανάτων!

-Πόσο δείχνεις ὅτι δὲν ἔχεις ἰδέα ἀπὸ τέτοια πράγματα, Τσίρο μου! Μία εἶναι ἡ Ἁγία Μετάδοση. Αὐτὴ ποῦ προσφέρεται σὲ κάθε Λειτουργία. Ἐπειδὴ ὅμως θὰ τύχῃ κάποιος, ἀπὸ μεγάλη ἀνάγκη, ὅπως εἶναι ὁ ἄρρωστος κι ὁ ἐτοιμοθάνατος, νὰ κοινωνοῦν

μιὰν ἄλλην ὥρα, προνόησε ἡ Ἐκκλησία μας νὰ φυλάγῃ πάντα ἓνα μικρὸ μέρος ἀποξηραμένο, ποῦ ἐνώνει μὲ νάμα καὶ μεταλαβαίνει τοὺς πιστοὺς. Ἄλλὰ μόνο ὁ παπᾶς μπορεῖ αὐτὸ νὰ τὸ κάνη. Κανεὶς ἀπὸ μᾶς. Κατάλαβες;

-Ἦταν γραφτό, ρε παιδιὰ, εἶπε ὁ Βασιλῆς ὁ Χάνος, αὐριο τέτοια μέρα νὰ μείνουμ' ἀλειτούργητοι κι ἀμεταλάβωτοι.

-Καὶ ποιὸς τῶπε αὐτό; Ἀντεῖπεν ὁ κάπηλος ἅμα καὶ παντοπώλης, ψάλτης καὶ νεωκόρος, μπαρμπα-Χρῆστος ὁ Κοκοβιός. Ἐχει ὁ Θεός! Κάτι θὰ γίνῃ. Κι ἂν ὄχι αὐτὸ ποῦ ἔπρεπε, κάτι ἄλλο, νὰ μὴ μείνουμε Χριστουγεννιάτικα ὀλότελα ἔτσι.

-Καὶ τί μπορεῖ νὰ γένη; Νὰ κατεβῆ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ νὰ μᾶς λειτουργήσῃ καὶ νὰ μᾶς μεταλάβῃ; Ἠκούσθη νὰ λέγῃ μεταξὺ σοβαροῦ καὶ ἀστείου ὁ φιλοπαίγμων καὶ εὐτράπελος Γιώργης ὁ Ξιφιός.

-Ἐγὼ, συνέχισεν ὁ Κοκοβιός, κάτι σκέφτομαι καὶ κάτι μελετᾶω.

-Σοβαρολογεῖς; ἠκούσθη καὶ πάλιν ὁ προλαήσας, συμπληρῶν τὴν παρατήρησίν του ἐπὶ τὸ πειρακτικώτερον... Ἐκτός... Ἐκτός καὶ μᾶς λειτουργήσεις σύ, μπαρμπα-Χρῆστο, μιὰ καὶ γιορτάζεις! Τοῦ λόγου σου τὰ ξέρεις καλὰ τὰ λόγια τῆς Ἐκκλησίας! Καί...

-Ξιφιέ! Τὸν διέκοψεν ὁ γερο-Χρῆστος. Πάψε τὰ χωρατὰ καὶ τὰ περιγελάσματα, γιατί θὰ σὲ πετάξω ὄξω νὰ δροοιστεῖς σὰν καὶ τότες... Τὸ ξέχασες;

Οἱ ἀνακείμενοι ἐγέλασαν κι ὁ Ξιφιὸς εἰσιώπησε.

-Ἐμένα, συνέχισεν ὁ πρεσβύτερος καὶ προεστὼς τῆς ἀπλοϊκῆς ἀνάκου συντροφίας, ὁ γέρον Χρῆστος, ὄλο καὶ κάτι κλωθογυρίζει ὥρα τώρα στὸ μυαλό μου, ποῦ δουλεύει, ἂν καὶ γέρασα, καλύτερα ἀπὸ κάποιων νέων, ὑπονοῶν προφανῶς τὸν Ξιφιόν. Ἄν θέλετε, ἀκοῦστε το...

"Ὅλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς αὐτὸν ἐν ἀναμονῇ ἐξαγγελίας τινος, ἀφορώσης τὴν ἐπιχειμένην ἐορτήν. Αὐτὸς δὲ ὑπολαβὼν τὸν λόγον εἶπε:

-Παιδιά... Δὲν ταιριάζει τέτοια μέρα νὰ μείνουμε ἀλειτούργητοι κι ἀμεταλάβωτοι. Σκέφτηκα λοιπὸν δυὸ ὥρες νύχτα ν' ἀνοίξουμε τὴν ἐκκλησιά μας καὶ νὰ μαζευτοῦμε μὲ τὶς φαμίλιες μας ἐκεῖ. Ἄφου διαβάσω ὅσα ξέρω καὶ μπορῶ, νὰ ποῦμε ὅλοι τὸ «Πιστεύω», νὰ ψάλομε τὸ τροπάρι τῆς Γέννησης καὶ νὰ μεταλάβουμε μὲ Μεγάλον Ἁγιασμό. Ξέρω ποῦ τὸν φυλάει ὁ παπα-Ἰωσήφ. Μοῦ τῶχει δείξει. Καὶ λὲς καὶ προαιστανότανε τὰ τελευταῖα του, μοῦπε μιὰ μέρα σὰν ἀπόλυσε: «*Ἄκου, γερο-Χρῆστο. Ἐμένα πιά λίγα τὰ ψωμά μου. Μὴ βρεθῆτε καμμιὰν ὥρα χωρὶς παπᾶ κι εἶναι ἀνάγκη κάποιος νὰ μεταλάβῃ. Κάντε τὸ σταυρὸ σας καὶ μὲ πολλὴ προσοχὴ πιῆτε λίγο Μεγάλον Ἁγιασμό. Δὲ λέω βέβαια πὼς εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν Ἁγία Μετάδοση, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ μείνῃ ὀλότελα χωρὶς θεῖα χάρις κι εὐλογία...*» Αὐτὸ σκέφτομαι... Πῶς τ' ἀκοῦτε;

-Καλὴ καὶ θεάρεστη ἰδέα! Εἶπεν εἷς τῶν πλέον πρεσβυτέρων ἀλιέων.

-Μπράβο! Μπράβο! Συνεπλήρωσαν οἱ ἄλλοι.

-Ἔτσι θὰ νοιώσουμε κι ἐμεῖς, οἱ ἀπόκληροι τοῦ κόσμου, κάπως Χριστούγεννα. Καὶ οἰονεὶ ἐπισφραγίζων τὰ ἀνακοινωθέντα ὁ γέρον Χρῆστος κατέληξε:

-Καὶ ποῦ ξέρεις, μέχρι τὴν αὐγὴ τί μπορεῖ νὰ γίνῃ... Ὅλο κι ἔχει κατὶ ὁ Θεός!

-Καὶ τί μπορεῖ νάχει γιὰ μᾶς τοὺς ξεχασμένους; ὑπέλαβεν ὁ προλαλήσας τούτου γέρον ἀλιεύς...

Καὶ πρὶν ἀποσώσῃ τὸν λόγον, διαίᾳ πνοῆ ἀνέμου, ἰσχυροτέρα τῆς μέχρι τοῦδε πνεύσης, συνέσεισε τὰ ἐρημητικῶς κλεισμένα κουφώματα. Καὶ ἐστέναξαν τὰ τζαμωτά των. Καὶ ἠκολούθησεν αὐθὶς ὀξύς καὶ παρατεταμένος ἤχος ὡς πλίνκτοντος μεγάλου μεταλλικοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν λιθόστρωτον μικρὰν πλατεῖαν. Ὁ πνέων ὀργισμένος ἀῆρ ἐξάρθεις ἔτι μᾶλλον, εἶχεν ἀποσπάσει ἐν ἀκαρεῖ τὴν μεταλλικὴν ταμπέλαν τοῦ μικροῦ καταστήματος, δυσανάλογον εἰς μέγεθος ἐκείνου, ἐπιγραφομένην «*ΤΟ ΑΡΑΞΟΒΟΛΙ*», καὶ σύρων αὐτὴν διαίᾳς, προεκάλεσε

τὸν δαιμονιώδη θόρυβον. Ὅλοι ἐθορυβήθησαν, προεξάρχοντος τοῦ καταστηματάρχου, ὅστις ἐξῆλθε πάραυτα ἐκ τῆς ὀπισθίας ὑπηνέμου βοθητικῆς θύρας, ὅπως ἐλέγξῃ τὸ συμβάν. Βλέπων τὴν περίτεχον ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, κατελήφθη ὑπὸ ἀφάτου στενοχωρίας, ὄχι τόσοσιν διὰ τὴν ὑλικὴν ζημίαν, ὅσον διὰ τὸ ὅτι αὐτὴ ἦτο ἔργον τοῦ μακαριστοῦ λαϊκοῦ ζωγράφου Θεοφίλου, κεκοσμημένη διὰ θαλασσιῶν παραστάσεων, πλαισιουσῶν ἄγκυραν. Ὁ γέρον περισυλλέξας αὐτὴν μετέφερεν ἐντός. Καὶ διαπιστώσας ὅτι δὲν εἶχεν ὑποστῆ σοβαρὰς ζημίας ἠσύχασεν ψιθυρίσας: «*Καὶ μὴ χειρότερα, Θεέ μου... Ἄλλὰ καὶ τί νὰ δῆς ἀπὸ μᾶς!*»

Ἡ συντροφία, ἀσπασθεῖσα ἅπαξ ἔτι τὸ εὐφρόσυνον κατάλοιπον τῶν ποτηρίων τῆς, ἤρχισε νὰ ὀλιγοστεύῃ, ἀφού πρῶτον συνεφώνησε μὲ τὴν πρότασιν τοῦ προεστῶτος αὐτῆς. Ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, εὐχόμενοι, κατὰ ζεύγη ἢ κατ' ἄτομον, ἐπέστρεφον ἐνωρίτερον ἀπόψε τοῦ συνήθους, εἰς τοὺς οἴκους των, ἐπικειμένης τῆς μεγάλης ἐορτῆς. Καὶ ὁ γέρον, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν καὶ τοῦ τελευταίου πελάτου, ἀφού ἀπέπλυσε τὰ χρησιμοποιοθέντα σκεύη, ἐσάρωσε τὸ δάπεδον, ἀπέβαλε τὴν δερματίνην ἐμπροσθέλλαν του, ἠσφάλισεν ἐσωτερικῶς τὰς ἐξωθύρας καὶ ἀνῆλθε διὰ τῆς καταπακτῆς εἰς τὸ ἀνώγειον, ὅπου τὸν ἀνέμενε καθήμεν ἡ σύνευνός του παρὰ τὴν ζωηρὰν ἐστίαν καθεύδουσα. Προηγουμένως εἶχεν ἐτοιμάσει τὴν προσφορὰν τῆς, ὡς εἰκός, παρ' ὅλον ὅτι δὲν θὰ εἶχε τὴν ἐπαύριον Λειτουργίαν. Καὶ ἐχάρη ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῇ ἀποφάσει τοῦ συζύγου καὶ τῶν συγχωριανῶν του. Μετὰ μίαν φασκομηλίαν μετὰ διπύρων καὶ ἐλαιῶν ἀπεσύρθησαν καὶ κατεκλίθησαν ὑπὸ τὰ θερμὰ σκεπάσματα, ἐνῶ ὁ πνεῶν ἄνεμος ὀλονὲν καὶ παρωξύνετο. Ἄλλ' ἐκεῖνοι ἠσθάνοντο ἀσφαλεῖς καὶ εὐτυχεῖς εἰς τὴν κιβωτὸν τοῦ οἴκου των, ὡς πάλαι ποτε οἱ ἔνοικοι τῆς βιβλικῆς κιβωτοῦ. Ἡ φλόξ τῆς ἀκοιμήτου κανδήλας, τῆς καιούσης πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου, ἦτις ὑπέτρεμεν ἐκ τοῦ εἰσερχομένου διὰ τῶν θυρίδων ἐλαχίστου πνεύματος, διαχαιομένου τοῦ ταπεινοῦ

της φωτός ἐπὶ τῶν λευκαζόντων τοίχων, ἀπετύπωνε διαφανεῖς σκιᾶς ἀγγέλων οἰονεὶ κατερχομένων, ὅπως εὐαγγελισθῶσι καὶ πάλιν τὸν τόκον τοῦ θεοῦ Βρέφους.

***

Περὶ τὴν τετάρτην πρωινήν τῆς Ἑορτῆς, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ γέρον Χρῆστος, χορτάσας τὸν ὕπνον. Ἠγέρθη τῆς κλίνης, ἐνίφθη, ἤλλαξε λινοστολὴν καὶ ἐνεδύθη τὰ φυλασσόμενα εἰς τὴν δρυῖνην κασέλλαν ἐορταστικά του ἐνδύματα. Εἶτα ποιήσας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ μετὰ συντόμου ψιθύρου ἐνώπιον τοῦ εἰκονοστασίου, ἐπέβαλε τὸν κηρωτὸν ἐπενδύτην του καὶ ἔθεσεν εἰς τὸ θυλάκιόν του τὸ ἐξ ἠλέκτρου κομβολόγιόν του. Εἶτα ἀπεκρέμασεν ἐκ τοῦ τοίχου τὸ εὐμέγεθες κλειθρον τοῦ ναῖσκου καὶ κρατῶν αὐτὸ ὡς σκῆπτρον, δηλωτικὸν τῆς ἐξουσίας του, ἐξῆλθε μετὰ τῆς συμβίας του, λαμπροστολισμένης καὶ κρατούσης ἐντὸς λευκῆς καθαρᾶς ὀθόνης τὸ πρόσφορον, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπισπεύδοντες τὸ δῆμα πρὸς τὸν ἅγιον Νικόλαον. Ὁ μοναδικὸς οὗτος ναὸς, κείμενος ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ αἰγιαλοῦ, ἐπὶ μικρᾶς ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους, ἠτένιζε νυχθημερὸν τὸ γλαυκὸν πέλαγος, ἄλλοτε ἡρεμῶν καὶ σιωπῶν καὶ ἄλλοτε ἐξηγγιωμένον καὶ μυκώμενον, ἀπετέλει δίγλαν καὶ σημεῖον ἀναφορᾶς διὰ τοὺς παραπλέοντας ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὁ ἐγκαταδιῶν ἐν αὐτῷ πρᾶος Ἅγιος γέρον τῆς Λυκίας, ἐκθρονίσας τὸν τριαινοφόρον ὀργίλον προκάτοχόν του, τοῦ ὁποῦ τὸν καταλυθέντα θρόνον ἐμαρτύρουν μαρμάρινά τινα λείψανα ἐντοιχισθέντα εἰς τὸν νέον, τὸν ἰδικόν του, ἐνητένιζεν ἀκοίμητος τὸ πέλαγος. Καὶ προθύμως ἐκκλινεν εὐήκοον οὖς εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν νεαρῶν γυναικῶν καὶ τῶν μητέρων τῶν ἀλιέων καὶ τῶν ἀντικρὺς πλεόντων καὶ παλαιόντων κατὰ τῶν ἀγρίων κυμάτων ναυβατῶν, ἐξορκίζων τὰ ἐξηγερέματα πνεύματα καὶ κοπάζων τὸν θαλάσσιον τάραχον. Φθάσαντες μετ' ὀλίγον εἰς τὸν ναῖσκον, ἔθηκαν τὸ κλειθρον ἐπὶ τὴν ὀπὴν τῆς ἐσκωριασμένης ὑπὸ τῆς αἰωρουμένης θαλασσίας ἄλμης θύρας, καὶ

ᾤθησαν αὐτὴν πρὸς τὰ ἔσω. Ἐκείνη μετὰ τὰς πρῶτας ἀντιροήσεις τῆς ὑπήκουσε καὶ στενάζουσα ὑπεχώρησεν. Οὗτοι εἰσελθόντες ἤναψαν ὅλας τὰς κανδήλας καὶ ἠτοίμασαν πῦρ εἰς τὸ ὑπὴνεμον μετὰ τῶν τοίχου τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ παρακειμένου ὑψηλοτέρου πωσ δράχου ἐν οἷς ἐσχηματίζετο ἀσκεπὲς δωμάτιον. Ἐν συνεχείᾳ ἀνενέωσαν τὴν θρυαλλίδα τοῦ ἔξωθεν τοῦ ναῖσκου καὶ πρὸς τὸ πέλαγος ἀτενίζοντος πετρελαιοφανοῦ, ἀστέρος ἐπιγείου διὰ τοὺς ἐγγὺς ποντοποροῦντας. Καὶ ἀφοῦ ἠὑπρέπισαν ἀρκοῦντως τὸν χῶρον, ὑποψάλλοντες τὸ Ἀπολυτίκιον, ὁ γέρον Χρῆστος ἔκρουσε δις καὶ τρίς πανηγυρικῶς τὸν ἀνυπολογίστως γηραιότερον αὐτοῦ κῶδωνα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν. Εἶτα προσκυνήσας μετὰ δέους τρεῖς πρὸ τῆς ὥραίας Πύλης, ἐνεδύθη τὸ παλαιὸν ῥάσον του καὶ ἤρξατο διὰ τοῦ «**Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων**» τοῦ Ἐξαψάλμου. Ἄλλ' οὐδέεις τῶν συμπατριωτῶν του ἐφαίνετο. Περὶ τὸ τέλος αὐτοῦ ἀντελήφθη προσεγγίζουσαν ὁμάδα συγχωριανῶν του ζωηρῶς διαλεγομένων μετὰ τῶν. Ἠκούσθη καὶ ταχὺς δηματισμὸς καὶ πρῶτος εἰσῆλθεν ὁ ὠκύπους Γιώργης Ζιφιός.

-Μπαρμπα-Χρῆστο! Ἄνεφῶνησεν. Τὰ συχαρίκια μου! Ἦρθε παπᾶς νὰ λειτουργήσῃ!

Ὁ μπαρμπα-Χρῆστος, ἀποσώσας τὸ Ἀλληλούϊα, ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος του καὶ εἰς αὐστηρὸν τόνον τοῦ παρετήρησεν:

-Ἄστα αὐτά, Ζιφιέ! Ἔλα στὰ σύγκαλά σου. Καὶ μέσα στὴν ἐκκλησιά δὲ χωρατεύουνε!

Ἄλλ' ἐκεῖνος τῷ ἀντεῖπεν:

-Στὰ μάτια μου καὶ στὴν ψυχὴ τῶν γονιῶν μου. Ἦρθε παπούλης καὶ τί παπούλης!

Ἐν τῷ μετὰ τῶν κατέφθανον καὶ οἱ ὑπόλοιποι, πληροφοροῦντες τὸ ἐκκλητικὸν ζεῦγος τί εἶχεν ἀκριβῶς συμβῆ.

Οἱ πρῶτοι κατερχόμενοι ἀλιεῖς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, διερχόμενοι παρὰ τὸν ὑπὴνεμον ὄρμον ὃν προῆσιζεν ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ ἀνέμου ὁ ὑπερθεν αὐτοῦ ὑψούμενος γρανιτώδης βράχος, ἀντελήφθησαν ὄγκον τινα

κινούμενον πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἤκουσάν τινες, ἔχοντες ἠσκημένον τὸ οὖς, κρότον ὡσεὶ ἀπὸ πιπτούσης ἀγκύρας πλοίου. Ἡ ζωνηρὰ ἀστροφεγγιὰ ἢ ὁποία ἐπεκράτει ἐκ τοῦ αἰθριάζοντος οὐρανοῦ, λόγῳ αἰφνιδίας μεταστροφῆς τοῦ ἀνέμου, ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτοὺς τὸ τί συνέβαιναν. Διέκοψαν τὴν πρὸς τὸν ναὸν πορείαν των καὶ ἐκ περιεργείας καὶ αὐθορμῆτου διαθέσεως πρὸς βοήθειαν κατῆλθον ἐκεῖσε. Μετ' ὀλίγον προσωρμίζετο εἰς τὴν ἀμμόδη ἀβαθὴ ἀκτὴν λέμβος μὲ τινὰς ταξιδιώτας. Προστρέξαντες, ἐπληροφορήθησαν ἐκ τῶν πρώτων ἀποδιδασθέντων τὴν περιπέτειάν των καὶ πῶς κατήντησαν ἐκεῖσε ὡς ἄλλοι Ὀδυσσεῖς «παντοίοις ἀνέμοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης οἶκαδε ἰέμενοι, ἄλλην ὁδὸν ἄλλα κέλευθα ἤλθομεν», εἰς τὴν καθομιλουμένην θυγατρικὴν γλῶσσαν βεβαίως ὄντες τυχερότεροι ἀπειρώς ἐκείνων, ὡς εὐρόντες οὐχὶ ὑποδοχὴν Πολυφήμου ἢ Κίρκης ἢ Λαιστρυγόνων, ἀλλὰ δοχὴν ἀδελφικὴν. Μετ' αὐτῶν καὶ εἷς ρασοφόρος, κατ' ἀνάγκην συμπλέων, καθότι δὲν εὗρεν ἄλλο μέσον πρὸς ἐπιστροφήν εἰς τὴν Μοῖνην τῆς μετανοίας του, ἐξ ἧς εἶχεν ἐξέλθῃ καὶ μεταβῆ πρὸς ἐξομολόγησιν εἰς ἐγγὺς νῆσον.

Τὸ πλοίαριον, καινουργὸς σκαρὶ, ἐκκινήσαν κατηυθύνετο πρὸς Οὐρανούπολιν διὰ παραλαβὴν ἀγιορειτικῆς ξυλείας. Ἐνῶ ὅλα ἔβαινον ὁμαλῶς, αἰφνιδίως περὶ τὴν δείλην ἐνεσκηψεν θαλάσσιος τυφὼν, ὅστις καὶ παρέσυρε τοῦτο εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς χερσονήσου. Παρὰ ταῦτα, ὁ ἔμπειρος κυβερνήτης του, παλαιὸς ἡμερῶν περὶ τὴν ναυτικὴν τέχνην, τὸ ὠδήγησεν ἐπιδεξιῶς, ποδίσας εἰς τὸν ὁρμίσκον ἐκείνον μεγ' ἀσημάντων ἀβαριῶν ἕως οὗ πραῖνθῃ ἢ κακοκαιρίᾳ, ἐνθυμίζων τοὺς λόγους τοῦ Νέστορος πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίλοχον πρὸ τῆς ἀρματοδρομίας «μὴ τοι δρυτόμος με ἀμείνων ἢ ἐβίηφι· μῆτι δ' αὐτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ - νῆα θοὴν ἰθύνει· ἐρεχθομένην ἀνέμοισι».

Δέκα ψυχαὶ ἐν ὅλῳ προσετέθησαν εἰς τὸ ἐκκλησίασμα τῆς παννυχίδος τῶν Χριστουγέννων, ἱερουργοῦντος λαμπρῶς τοῦ ἀγιορείτου καλλικελάδου ἱερομονάχου. Οἱ καθυστερημένως προσερχόμενοι προσκυνηταί, εἰσερχόμενοι καὶ μὴ γνωρίζοντες τί εἶχεν ἀκριβῶς συμβῆ, ἐξενίζοντο καὶ ἐθαμβοῦντο, νομίζοντες ὅτι κατῆλθεν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐδορυφόρουσαν τὴν Γέννησιν. Καὶ σταυροκοποῦμενοι ἐψιθύριζον «*Μέγας εἶσαι Κύριε!...*»

Εἰς τὸν μικρὸν ἐκείνον ναῖσκον, ὅπου λειτουργικῶς καὶ μυστηριακῶς ἐπανετίκτετο ὁ Σωτὴρ καὶ ἐψάλλετο πανηγυρικῶς τὸ «*Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι*», ἐδοξολόγουν ἐν ταυτῷ καὶ «*ἄγγελοι μεθ' ἀλιέων*» οἱ μὲν ποιμένες ὡς λαβόντες πρῶτοι τὸ θεῖον καὶ σωτήριον μήνυμα, οἱ δὲ ἀλιεῖς ὡς ἀνελπίστως εὐεργετηθέντες παρὰ τοῦ τεχθέντος Σωτῆρος.

Οἱ πτωχοὶ κάτοικοι τοῦ ἀσήμου ψαροδοχωρίου, οἱ κινδυνεύσαντες διὰ πρώτην φορὰν νὰ ἀπομείνουν τοιαύτην ἡμέραν ἀλειτούργητοι καὶ ἀκοινωνῆτοι, ἐώρτασαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο τὰ πλέον λαμπρὰ των Χριστουγέννα. Καὶ ὁ κατ' ἀνάγκην, θεῖα οἰκονομία, ἐπισκέπτης των ἱερέυς, τιμῶν τὸν γέροντα ἀπόμαχον ἐφημέριον, εἰδοποιήσας ἐγκαίρως τοὺς οἰκείους του, μετέβη οἶκοι πρὸς αὐτόν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ παρ' ὀλίγον ἀντικαταστάτου του μαρμα-Χρήστου, ρασοφοροῦντος καὶ φανοφοροῦντος, καὶ μετέλαβεν αὐτόν «*εἰς ἄφρονι ἀμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον*». Καὶ ἠκολούθησεν φιλόξενος δοχὴ τῶν ξένων εἰς τὸ ἀνώγειον τοῦ μαρμα-Χρήστου. Καὶ παρετέθη μέγα συμπόσιον εὐλογῆσαντος τὴν ἐόρτιον τράπεζαν τοῦ λειτουργήσαντος ἱερέως.

ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ
ΓΓΝ. Ι. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΞΗΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 1998

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Γ. Κωντόπουλου:** «Σύγχρονες κοσμολογικές θεωρίες» σελ. 1-10, 41-49. **Δημ. Βαλληνδρά:** «Λεκτικά τεχνάσματα για την καταξίωση μιᾶς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπαξίως» σελ. 21-27, 57-62. **Ν.Α. Κατσάνου:** «Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καὶ ἐκείνη τῆς Ἀποκαλύψεως» σελ. 73-80. **Χρ. Γιαμβριά:** «Κλωνοποίηση» ἢ σημασία της γιὰ τὸν ἄνθρωπο» σελ. 107-110. **Δημ. Λιαρομάτη:** «Ἡ προστασία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοὺς κινδύνους καταχρήσεων τῆς Ἰατρικῆς καὶ Γενετικῆς τεχνολογίας» σελ. 111-119. **Ν.Α. Κατσάνου:** «Εἶναι ὁ ἄνθρωπος δημιουργὸς στὸν χῶρο τῆς Ἐπιστήμης;» σελ. 245-251. **Νικ. Προμμένα - Ἀντ. Προμμένα:** «Τὸ ἔνδυμα τοῦ Προδρόμου» σελ. 228-230. **Δ. Αὐγερινού:** «Ὁ Ζωγράφος τοῦ ἀνθρώπινου πόνου» (Κύριε, ἐλέησόν με) σελ. 220-222. **Γ. Μαραγκοῦ:** «Ἡ ἐφρηβία στὴν Ἑλλάδα σήμερα» σελ. 307-313. **Jennifer Jonas:** «Ἡ μουσικὴ στὴν ἀνακουφιστικὴ θεραπεία» σελ. 316-318.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Γ.Β.Μ.:** «Ἀποκεκλύσται ὁ λίθος» σελ. 105-106. **Ζ. Γαληνοῦ:** «Ἡ δύναμη τοῦ Σταυροῦ» σελ. 241-244. **Ι.Γ. ΑΛ.:** «Ἐνας μεγάλος ἐγκωμιάζει τὸν «πρῶτον μετὰ τὸν Ἔνα»», σελ. 290. **Γ.Β.Μ.:** «Ἐκένωσεν ἑαυτὸν» σελ. 305-306.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Βασ. Σταθάκη:** «Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα στὰ χρόνια τοῦ Βυζαντίου» σελ. 15-20, 50-56. **Γ. Ἀχ. Παπαδημητρίου:** «Ἀπὸ τὸν θρίαμβο στὴν ἦττα» σελ. 28-34. **Ι.Γ. Ἀλ.:** «Ὁ Τυρταῖος τῆς Τουρκοκρατίας» σελ. 83-84. **Γ. Ἀχ. Παπαδημητρίου:** «Ἡ ἀτίμητη πόρτα» σελ. 85-89. **Ἀθηνᾶς Α. Καραμπέτσου:** «Ἀναδρομὴ στὶς ἐπαναστάσεις πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821» σελ. 90-92. **Ἄγγελ. Ζ. Παπακωνσταντίνου:** «Σελίδες ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν μας» σελ. 93-98. **Βασ. Κ. Σταθάκη:** «Τὸ Μεσολόγγι καὶ τὸ φιλελληνικὸ πνεῦμα στὴν Εὐρώπη» σελ. 127-128. **Γ. Ἀχ. Παπαδημη-**

τρίου: «Δύο τραγικοὶ Αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου: Ρωμανὸς Δ. Διογένης, Κωνσταντῖνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος» σελ. 211-219. **Γ. Ἀχ. Παπαδημητρίου:** «Τὰ δύο ἰταλικά Τελεσίγραφα» σελ. 255-260. **Γ. Τεγόπουλου:** «Καλπάκι 1940» σελ. 261-263.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Χ. Γιαμβριά:** «Προοπτικὲς δράσης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» γιὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια» σελ. 11-14. **Δημ. Βαλληνδρά:** «Λεκτικά τεχνάσματα γιὰ τὴν καταξίωση μιᾶς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπαξίως» σελ. 21-27. **Αἰμιλιανὸς Τιμιάδης:** «Βαδίζοντας σὲ μιὰ πολιτικὴ πρὸ ἠθικῆς;» σελ. 81-82. **Βασ. Σταθάκη:** «Ἀπὸ τὴ δράση τοῦ Συλλόγου «Τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς»» σελ. 120-125. **Κ. Σπινέλλη:** «Ἡ κακοποίηση τῆς γυναίκας» σελ. 138-144. **Καλλιόπης Μαντζώρου-Παπαγεωργίου:** «Καταστρατήγηση τῶν νομοθετημένων δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν» σελ. 145-149. **Σοφία Παπαδημητρίου-Πετρόγλου:** «Ἀγωγή καὶ παιδεία γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς Παιδείας» σελ. 150-156. **Χρυσάνθης Ἀσπιώτου:** «Ἡ γυναίκα ὡς φορέας ἀνόδου τῆς κοινωνίας» σελ. 157-159. **Μελπ. Ἀντωνοπούλου:** «Πρότυπα καὶ πρότυπα» σελ. 160-163. **Π. Μανωλοπούλου:** «Ματιὲς στὴ σύγχρονη γυναίκα» σελ. 164-170. **Ζ. Γαληνοῦ:** «Ἡ δύναμη τοῦ Σταυροῦ» σελ. 241-244. **Β. Πλουμίδης:** «Κύκλος θαυμαστός» σελ. 252-254, «Ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα στὸν Κολωνό» σελ. 292. **Δ. Βαλληνδρά:** «Ἠθικὲς ἐκτροπὲς τῆς πολιτικῆς» σελ. 273.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Δήμητρα Κωνσταντίνου-Χριστοδούλου:** «Γ. Βερίτης, ποιητῆς καὶ στοχαστῆς» σελ. 187-193. **Ἰωάννη Καράλη:** «Μνήμη Γ. Βερίτη - Ἀλέξανδρος Ι. Γκιάλας (1915-1948)», σελ. 194-195. **Σπ. Β. Παπασπυροπούλου:** «Ὁ Γ. Βερίτης διδάσκει τοὺς νέους» σελ. 196-202. **Ι.Γ.Α.:** «Ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ φῶς» σελ. 203-205. **Ι.Γ.Α.:** «Ἡ πνευματικὴ Διαθήκη τοῦ Ποιητῆ» σελ. 209-210. **Ν.Π. Μαστρογιαν-**

νόπουλου: «Στέφανος Μπολέτης: "Σκευός ἐκλογῆς" - Ἡ πορεία του» σελ. 223-227. **Β. Κ. Σταθάκη:** «Ἐκδόσεις "Ἡ Διαμασκός" μιὰ δημιουργικὴ πεντηκονταετία» σελ. 264-265. **Ἄνδρ. Ἀξιωτάκη:** «Μνήμη Ἀλεξάνδρου Γκιάλα (Γ. Βερίτης)» σελ. 269-270. **Δ. Ν. Παπαθανασοπούλου:** «Ἑπτανησίων λογοτεχνῶν ἀντιλήψεις περὶ τέχνης» σελ. 282. **Σ. Παπασπυροπούλου:** «Ὁ ποιητὴς καὶ ὁ λόγος τῆς Βίβλου - Πῶλ Κλωντέλ» σελ. 319-321

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: **Ἐ. Μάινα:** «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες» σελ. 20. **Γ.Ι.Γ.:** «Ἡ Ἀλήθεια» σελ. 34. **Στ. Μπολέτης:** 1821 «Ἡ ἀνάσταση τοῦ Γένους» σελ. 102. **Ε.Α.Κ.:** «Φλογίτσες καυτέες» σελ. 125, «Τὸ ἐξπρὲς τῆς Ἐπιστήμης» σελ. 251. **Ἄ. Σταυρίτη:** «Τῆς πίστεως φλογερὸς Ἀγωνιστῆς» σελ. 184, «Μιὰ ἀνοιξὴ ἀκόμα» σελ. 222, «Κι ἔρχεται χειμῶνας» σελ. 295. **Γ. Βερίτη:** «Σολωμός» σελ. 206. **Φ. Καπάσογλου:** «Χαίροις Ἄνασσα» σελ. 227, «Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» σελ. 244, «Ἐδειξεν ἀστήρ» σελ. 321. **Θ. Κετσέα:** «Περίληψη Ζωῆς» σελ. 231. **Σ. Μπολέτης:** «Στίς ἐπάλλξεις» σελ. 263.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: **Πανοριμίτη:** «Ὁ Κοινός» σελ. 35, «Μορέας» σελ. 67, «Τὰ νηστήσιμα» σελ. 99, «Λαμπαδηφόροι» σελ. 126, «Φεμιστικά» σελ. 171, «Ὀδηγός» σελ. 207, «Ἀλήθεια» σελ., 232, «Ζητεῖται θέμα» σελ. 266, «Ναρκοτικά» σελ. 296, «Ἐόρτια» σελ. 324.

ΣΧΟΛΙΑ. Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.: σελ. 36-37, 68-69, 100-102, 233-

234, 267-268, 325-326.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ: Σ.Β.Π.: σελ. 38-39, 103-104, 131, 208, 272, 327-328.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ: Μ.Η.: «Ὁ Ἰατρὸς Ἀγαπητὸς Περίδης» σελ. 40. **Β. Ἐραστου:** «Γεώργιος Θ. Ράμμος» σελ. 70. **Χ.Α. Κούλα:** «Βιοηθικὰ διλήμματα καὶ Ὁρθοδοξία» σελ. 70-72. **Α.Κ. Στυλιανόπουλου:** «Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀλήθεια ἐξ ἀποκαλύψεως», σελ. 175. **Σπ. Β. Παπασπυροπούλου:** "Paul Ricoeur" σελ. 175-176. **Μ.Θ. Μηλίγκου:** «Τὸ 24ο Ἐτήσιο Πανελληνίου Ἰατρικὸ Συνέδριο» σελ. 235-236, **Σπ. Β. Παπασπυροπούλου:** «Ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ προϋποθέτει τὴν ἀτομικὴ ἠθικὴ», σελ. 236. **Α.Κ. Στυλιανόπουλου:** «Ἀφιέρωμα Ἀλέξανδρος Γκιάλας (Γ. Βερίτης)» σελ. 239, **Ἐλευθ. Α. Κοντογιώργη:** «Ἡ γυναίκα Manager στὴν ἐπιχείρηση τοῦ 2000» σελ. 239, **Πρωτοπρ. Εὐαγγ. Στασινοπούλου:** σελ. 270-271. **Αὐγερινού:** σελ. 271. **Μ. Μηλίγου:** «Μνήμη Χ. Κατσιμήτρου» σελ. 300.

ΜΟΡΦΕΣ: Σ. Ι. Ἀρτεμάκη: «Ὁ Γ. Βερίτης χθὲς καὶ σήμερα» σελ. 177-184. **Β.-Κ.Σ.:** «Τὸ ὁδοιπορικὸ μιᾶς ἐπισκέψεως στὴν Χίο» (πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλεξ. Γκιάλα) σελ. 185-186. **Μ. Μηλίγκου:** «Χ. Κατσιμήτρος» σελ. 300.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: π. Ἰγνατίου Παπασπηλιόπουλου: «Παρωρὸς Ἀνάστασις» σελ. 132-136. «Ἄγγελιο μετὰ... ἀλιέων δοξολογοῦσι σελ. 329.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήνα. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήνα. Τιμὴ τεύχους δοχ. 200. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δοχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διευθύνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἐαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰομένητε χειρόγραφα. Χειρόγραφα δημοσιεύμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήνα, Δεκέμβριος 1998

Η ΠΙΣΤΙΣ ΩΣ ΒΙΩΜΑ

ΕΠΙΛΟΓΗ
ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΑΛΟΓΙΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ν. ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗ

ΤΟΜΟΣ Ζ'

- *Γιά τήν ενίσχυση τῆς πίστεως*
- *Ἡ κατάκτηση τῆς ἐσωτερικῆς
εἰρήνης*

"ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ"

ΑΘΗΝΑΙ 1998

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

Κατάλογος τῶν βιβλίων πού υπάρχουν σήμερα.

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α΄	.....	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β΄	.....	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Α΄	.....	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Β΄	.....	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	.....	1000
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (για αγόρια από 16 ἐτῶν καί ἄνω)	.....	1500
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ	.....	100
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	.....	1000
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΑΡΜΟΝΙΑ	.....	1000
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ	.....	500
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ	.....	500
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	.....	800

Οί συνδρομηταί τῶν «Ἀκτίνων» πού ἐπιθυμοῦν νά προμηθευθοῦν βιβλία ἀπό τόν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νά τηλεφωνήσουν στό τηλέφωνο 32 23 560.